

Τίτλος: Εθνικισμός και ιδεολογία στους οργανωμένους συνδέσμους
φιλάθλων

Ονοματεπώνυμο: Ταζίδης Γεώργιος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένεια μου και τους καθηγητές μου οι οποίοι με βοήθησαν και στάθηκαν δίπλα μου καθ' όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού μου ταξιδιού. Είμαι ευγνώμων για την καθοδήγηση και την υποστήριξη του καθηγητή μου Βασίλειου Τζώτζη, η οποία ήταν ανεκτίμητη στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μου εμπειρίας και στην προετοιμασία μου για αυτή την εργασία. Είμαι υπερήφανος που υπήρξα μέλος αυτού του ιδρύματος και ανυπομονώ να χρησιμοποιήσω τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησα για να έχω θετικό αντίκτυπο στον κόσμο.

Περίληψη

Η εργασία αυτή προσφέρει μια διερεύνηση της πολύπλευρης σχέσης μεταξύ ποδοσφαίρου και κοινωνίας, εξετάζοντας διάφορες διαστάσεις που κυμαίνονται από τις οργανωμένες ενώσεις οπαδών μέχρι τα περιστατικά βίας και δολοφονίας που σχετίζονται με το άθλημα. Μέσα από μια σειρά περιπτωσιολογικών μελετών και αναλύσεων, η εργασία αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το ποδόσφαιρο λειτουργεί ως μικρόκοσμος της ευρύτερης κοινωνικής δυναμικής, αντανακλώντας πολιτικές επιρροές, φυλετικές εντάσεις και βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις. Από την εμβληματική επίσκεψη του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό το 1987 έως τον φιλικό αγώνα Παρτιζάν Βελιγραδίου-ΑΕΚ στη Σερβία το 1999 με φόντο γεωπολιτικές συγκρούσεις, η εργασία διαφωτίζει την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ του ποδοσφαίρου και ευρύτερων κοινωνικών δυνάμεων. Επιπλέον, εξετάζει το επίμονο ζήτημα του ρατσισμού στο ποδόσφαιρο μέσα από μελέτες περιπτώσεων όπως ο αγώνας Ουντινέζε-Μίλαν και το περιστατικό Βιγιαρεάλ-Μπαρτσελόνα του 2014, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη για συντονισμένες προσπάθειες καταπολέμησης των διακρίσεων. Επιπλέον, η εργασία διαφωτίζει περιστατικά βίας και δολοφονιών που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο, τονίζοντας το σκοτεινό υπογάστριο της ποδοσφαιρικής κουλτούρας και τις προκλήσεις που θέτει για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος για όλους τους εμπλεκόμενους. Τελικά, η εργασία καλεί σε συλλογική δράση εντός της ποδοσφαιρικής κοινότητας για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του αθλήματος ως δύναμη θετικής αλλαγής στην κοινωνία.

Abstract

This assignment offers a comprehensive exploration of the multifaceted relationship between football and society, delving into various dimensions ranging from organized supporters' associations to incidents of violence and murder associated with the sport. Through a series of case studies and analyses, the assignment highlights how football serves as a microcosm of broader social dynamics, reflecting political influences, racial tensions, and deep-seated prejudices. From Diego Maradona's iconic visit to the Vatican in 1987 to the Partizan-AEK in Serbia 1999 friendly match amidst the backdrop of geopolitical conflict, the assignment elucidates the intricate interplay between football and larger societal forces. Furthermore, it examines the persistent issue of racism in football through case studies such as the Udinese-Milan game and the Villarreal-Barcelona incident of 2014, underscoring the urgent need for concerted efforts to combat discrimination. Additionally, the assignment sheds light on incidents of violence and murder associated with football, emphasizing the dark underbelly of football culture and the challenges it poses to creating a safe and inclusive environment for all involved. Ultimately, the assignment calls for collective action within the football community to address these challenges and harness the sport's potential as a force for positive change in society.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
1. Εισαγωγή	7
2.Οργανωμένοι σύνδεσμοι φιλάθλων	10
2.1 Ορισμός συνδέσμων φιλάθλων.....	10
2.1.1 Ιδεολογία οπαδών και η ομάδα των ultras	11
2.2 Πότε ένας θαυμαστής δεν είναι θαυμαστής	15
2.3 Χουλιγκανισμός.....	17
2.3.1 Επιθετικότητα, βία και χουλιγκανισμός στο ποδόσφαιρο - Προκλήσεις και λύσεις.....	20
3.Επίσκεψη του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό 1987	23
3.1 Ο Ντιέγκο Μαραντόνα	23
3.2 Η καριέρα του Μαραντόνα ως επαγγελματία ποδοσφαιριστή	26
3.3 Η επίσκεψη στο Βατικανό.....	27
3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου	29
4. Φιλικό παιχνίδι ποδοσφαίρου Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999.....	31
4.1 Ποδόσφαιρο και πολιτική	31
4.2 Ο πόλεμος του Κοσόβου.....	32
4.3 Φιλικό παιχνίδι ποδοσφαίρου Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999	35
4.3.1 Η ομάδα της Παρτίζαν	35
4.3.2 Η ομάδα της ΑΕΚ	36
4.3.3 Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999	36
4.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου	37
5. Ρατσισμός και ποδόσφαιρο	39
5.1 Φυλή και εθνικότητα.....	40
5.2 Μελέτες περίπτωσης.....	41
5.2.1 Παιχνίδι Ουντινέζε– Μίλαν	41
5.2.2 Βιγιαρεάλ-Μπαρτσελόνα 2014.....	42
5.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου	42
6. Δολοφονίες και ποδόσφαιρο.....	44
6.1 Επεισόδια από οπαδούς της Ντιναμό Ζάγκρεμπ στη Νέα Φιλαδέλφεια με αποτέλεσμα τη δολοφονία 29 χρόνου οπαδού της ΑΕΚ	46
6.2 Η δολοφονία του Άλκη Καμπανού	47
6.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου	49
7. Τρόποι αντιμετώπισης της βίας στα γήπεδα	51
7.1 Αξιολόγηση των αιτιών της διαταραχής του πλήθους στο ποδόσφαιρο	52
7.2 Τρόποι αντιμετώπισης	55

7.2.1 Προληπτικά μέτρα	55
7.2.2 Ασφάλεια και διαχείριση πλήθους	56
7.2.3 Συνεργασία με την επιβολή του νόμου.....	56
7.2.4 Κοινωνική δέσμευση.....	57
7.2.5 Αντιμετώπιση και αποκατάσταση μετά το ατύχημα.....	57
7.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου	57
Συμπεράσματα	60

1. Εισαγωγή

Ο αθλητισμός είναι ένας ιδιαίτερος τομέας των δημόσιων σχέσεων (Kharytonovetal., 2021). Αυτό το είδος ανθρώπινης δραστηριότητας χαρακτηρίζεται από καιρό από ένα σύνολο αρετών που απαιτούσαν μεγάλη προσπάθεια, επιμονή, προσήλωση σε υψηλές ηθικές αρχές και ηθικά πρότυπα (Kolomoietsetal., 2021).

Το ποδόσφαιρο, ξεπερνά την ιδιότητά του ως απλό παιχνίδι, χρησιμεύει ως μια παγκόσμια γλώσσα που προάγει τις σχέσεις μεταξύ ατόμων από διαφορετικές χώρες, πολιτισμούς και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Ανεξάρτητα από την καταγωγή ή την ομιλούμενη γλώσσα, ο κοινός ενθουσιασμός για το ποδόσφαιρο καταρρίπτει τα εμπόδια και ενισχύει την ενότητα σε ολόκληρο τον κόσμο. Η διερεύνηση του πολιτιστικού αντίκτυπου του ποδοσφαίρου και της ικανότητάς του να ενώνει τους ανθρώπους θα μπορούσε να προσφέρει συναρπαστικά θέματα έκθεσης για όσους αναζητούν κατατοπιστικές συζητήσεις (Rookwood, 2008).

Με ιστορία αιώνων, οι ρίζες του ποδοσφαίρου ανάγονται σε αρχαίους πολιτισμούς, εξελισσόμενες με την πάροδο του χρόνου στο παγκόσμιο φαινόμενο που είναι σήμερα. Ωστόσο, μόλις τον 19ο αιώνα το ποδόσφαιρο άρχισε να διαμορφώνεται ως παγκόσμιο άθλημα. Κατά τη διάρκεια αυτής της εποχής, το ποδόσφαιρο άρχισε να εξαπλώνεται πέρα από τα σύνορα, ιδίως στην Ευρώπη. Η δημιουργία οργανωμένων πρωταθλημάτων και διεθνών διοργανώσεων, όπως το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διάδοση του αθλήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Η θέρμη για το ποδόσφαιρο αυξήθηκε εκθετικά, αιχμαλωτίζοντας εκατομμύρια λάτρεις παγκοσμίως (Orejan, 2011).

Καθώς αυξανόταν η προσβασιμότητα στο ποδόσφαιρο, η δημοτικότητά του εκτινάχθηκε. Άνθρωποι από όλα τα κοινωνικά στρώματα, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου ή κοινωνικής θέσης, προσελκύνονταν από το παιχνίδι. Σήμερα, εκτιμάται ότι πάνω από 3,5 δισεκατομμύρια άτομα παγκοσμίως ασχολούνται ενεργά με το ποδόσφαιρο και το παρακολουθούν, γεγονός που καταδεικνύει την ευρεία απήχηση και επιρροή του σε διαφορετικούς πληθυσμούς (Waalkes, 2018).

Η ιστορία του ποδοσφαίρου ως παγκόσμιο άθλημα είναι ένα συναρπαστικό ταξίδι. Από τις ταπεινές αρχές του μέχρι τη σημερινή του θέση ως το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο, το ποδόσφαιρο έχει εξελιχθεί και προσαρμοστεί στις αλλαγές των καιρών. Στα τέλη της δεκαετίας του 1800, η επιρροή του ποδοσφαίρου άρχισε να

ξεπερνά τα σύνορα. Έφτασε σε διάφορες ηπείρους, μαγνητίζοντας τη φαντασία ανθρώπων από διαφορετικούς πολιτισμούς. Η απλότητα και η παγκόσμια απήχηση του παιχνιδιού το κατέστησαν ιδανικό υποψήφιο για παγκόσμια αναγνώριση (Kirkendall, 2020).

Καθώς το άθλημα αποκτούσε δυναμική, οι χώρες άρχισαν να ιδρύουν τις δικές τους ποδοσφαιρικές ενώσεις και πρωταθλήματα. Αυτές οι οργανώσεις παρείχαν μια πλατφόρμα για τα τοπικά ταλέντα να αναδείξουν τις ικανότητές τους και να ανταγωνιστούν σε εθνικό επίπεδο. Η άνοδος αυτών των πρωταθλημάτων συνέβαλε στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου ως παγκόσμιο φαινόμενο (Dunmore, 2011).

Ωστόσο, όπως κάθε παθιασμένη προσπάθεια, το ποδόσφαιρο δεν είναι άμοιρο περιστατικών βίας, τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδου. Το φαινόμενο της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο περιλαμβάνει ένα εύρος συμπεριφορών, από έντονες διαμάχες μεταξύ παικτών κατά τη διάρκεια αγώνων μέχρι ταραχές μεγάλης κλίμακας με τη συμμετοχή οπαδών έξω από τα γήπεδα. Μια πτυχή της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο αφορά την ένταση του ανταγωνισμού στον αγωνιστικό χώρο. Στην έξαψη του αγώνα, οι παίκτες μπορεί να γίνουν υπερβολικά επιθετικοί, οδηγώντας σε φάουλ, αντιπαραθέσεις και μερικές φορές ακόμη και σε σωματικές συγκρούσεις. Αυτή η επιθετικότητα μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως η επιθυμία για νίκη με κάθε κόστος, η απογοήτευση από τις αποφάσεις των διαιτητών ή οι προσωπικές αντιπαλότητες μεταξύ των παικτών (Spraij, & Anderson, 2010).

Εκτός γηπέδου, η συμπεριφορά των φιλάθλων μπορεί επίσης να συμβάλει σε περιπτώσεις βίας. Οι αγώνες ποδοσφαίρου συχνά προκαλούν έντονα συναισθήματα στους θεατές, ιδίως κατά τη διάρκεια αγώνων με υψηλό ρίσκο ή τοπικών ντέρμπι όπου οι αντιπαλότητες είναι βαθιές. Οι εντάσεις μπορεί να κλιμακωθούν γρήγορα, ιδίως σε περιπτώσεις όπου εμπλέκεται η κατανάλωση αλκοόλ, οδηγώντας σε καυγάδες, βανδαλισμούς και άλλες μορφές χουλιγκανισμού (Frosdick, Chalmers, & Marsh, 2013).

Επιπλέον, η φυλετική φύση του ποδοσφαιρικού οπαδισμού μπορεί να επιδεινώσει τις συγκρούσεις μεταξύ αντίπαλων ομάδων οπαδών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οργανωμένες ομάδες οπαδών, γνωστές ως "ultras", μπορεί να προβούν σε προμελετημένες πράξεις βίας εναντίον αντίπαλων οπαδών ή ακόμη και μελών της βάσης των οπαδών του δικού τους συλλόγου. Αυτές οι αντιπαραθέσεις μπορεί να λάβουν χώρα τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδων, θέτοντας σημαντικές προκλήσεις

για την επιβολή του νόμου και την ασφάλεια των γηπέδων (Spraaij, &Anderson, 2010).

Οι συνέπειες της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο εκτείνονται πέρα από την άμεση σωματική βλάβη που προκαλείται στα άτομα. Τα περιστατικά βίας μπορούν να αμαυρώσουν τη φήμη του αθλήματος, οδηγώντας σε κυρώσεις κατά ομάδων ή πρωταθλημάτων, καθώς και σε οικονομικές απώλειες λόγω μειωμένης προσέλευσης ή απόσυρσης χορηγιών. Ακόμη, ο φόβος της βίας μπορεί να αποτρέψει οικογένειες και περιστασιακούς φιλάθλους από την παρακολούθηση αγώνων, μειώνοντας έτσι την αίσθηση της κοινότητας και της συμμετοχικότητας που συχνά επιδιώκει να προωθήσει το ποδόσφαιρο (Rookwood, &Spraaij, 2017).

Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο απαιτούν μια πολύπλευρη προσέγγιση που περιλαμβάνει τη συνεργασία μεταξύ αθλητικών οργανισμών, υπηρεσιών επιβολής του νόμου και κοινοτικών ηγετών. Οι στρατηγικές μπορεί να περιλαμβάνουν την εφαρμογή αυστηρότερων μέτρων ασφαλείας στα γήπεδα, την προώθηση της θετικής συμπεριφοράς των φιλάθλων μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης και ενημέρωσης και την απόδοση ευθυνών στους υπεύθυνους για την υποκίνηση της βίας. Με την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο και την καλλιέργεια μιας κουλτούρας σεβασμού και αθλητικού πνεύματος, το άθλημα μπορεί να συνεχίσει να ευδοκίμει ως πηγή χαράς και συντροφικότητας για τους φιλάθλους σε όλο τον κόσμο.

2. Οργανωμένοι σύνδεσμοι φιλάθλων

2.1 Ορισμός συνδέσμων φιλάθλων

Οι ενώσεις φιλάθλων στον αθλητισμό, που συχνά αναφέρονται ως λέσχες οπαδών ή λέσχες φιλάθλων, είναι οργανωμένες ομάδες ενθουσιωδών που μοιράζονται το πάθος για μια συγκεκριμένη αθλητική ομάδα ή αθλητή. Οι ενώσεις αυτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο αθλητικό τοπίο, λειτουργώντας ως ζωτικός σύνδεσμος μεταξύ των φιλάθλων και των οντοτήτων που υποστηρίζουν. Η κατανόηση του ορισμού και της λειτουργίας των συνδέσμων φιλάθλων παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον αντίκτυπό τους στην αθλητική κουλτούρα και την ευρύτερη κοινότητα (Lin, &Lin, 2008).

Στον πυρήνα του, ένας σύνδεσμος φιλάθλων είναι μια συλλογικότητα ατόμων που ενώνονται με την πίστη τους σε μια συγκεκριμένη αθλητική ομάδα ή αθλητή. Οι ομάδες αυτές λειτουργούν συνήθως ανεξάρτητα από τον ίδιο τον αθλητικό οργανισμό, αν και ορισμένες μπορεί να έχουν επίσημες συνεργασίες ή σχέσεις. Οι ενώσεις φιλάθλων ποικίλλουν ως προς το μέγεθος, τη δομή και το εύρος των δραστηριοτήτων, από μικρές τοπικές λέσχες έως μεγάλα διεθνή δίκτυα με χιλιάδες μέλη (Boyle, &Magnusson, 2007).

Ο πρωταρχικός σκοπός των ενώσεων φιλάθλων είναι η υποστήριξη και η προώθηση της ομάδας ή του αθλητή που έχουν επιλέξει. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, όπως η παρακολούθηση αγώνων ή εκδηλώσεων, η οργάνωση συγκεντρώσεων οπαδών, η επίδειξη των χρωμάτων και των συμβόλων της ομάδας και η έκφραση του ενθουσιασμού τους μέσω συνθημάτων και ζητωκραυγών. Οι ενώσεις φιλάθλων λειτουργούν συχνά ως πρεσβευτές των ομάδων τους, συμβάλλοντας στη ζωντανή ατμόσφαιρα των αθλητικών εκδηλώσεων και βελτιώνοντας τη συνολική εμπειρία των φιλάθλων(Lin, &Lin, 2008).

Πέρα από τον ρόλο τους ως υποστηρικτές, οι σύνδεσμοι φιλάθλων εξυπηρετούν επίσης σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες στις κοινότητές τους. Παρέχουν την αίσθηση του ανήκειν και της συντροφικότητας στα μέλη που μοιράζονται ένα κοινό πάθος για τον αθλητισμό. Μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων, όπως πάρτι παρακολούθησης, εκδηλώσεις συγκέντρωσης χρημάτων και έργα κοινωνικής προσφοράς, οι σύνδεσμοι φιλάθλων ενισχύουν τις σχέσεις και τις φιλίες μεταξύ των

μελών, υπερβαίνοντας τα γεωγραφικά και πολιτιστικά σύνορα(Boyle, & Magnusson, 2007).

Επίσης, οι ενώσεις φιλάθλων μπορούν να λειτουργήσουν ως συνήγοροι για τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των φιλάθλων εντός της αθλητικής βιομηχανίας. Μπορούν να συνεργάζονται με αθλητικούς οργανισμούς για να παρέχουν ανατροφοδότηση σχετικά με τις εμπειρίες των φιλάθλων, να υποστηρίζουν τη βελτίωση των εγκαταστάσεων ή των ανέσεων και να συμμετέχουν σε συζητήσεις για θέματα όπως η τιμολόγηση των εισιτηρίων, ο προγραμματισμός και η ασφάλεια των φιλάθλων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ενώσεις φιλάθλων μπορεί επίσης να συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την κοινωνική δικαιοσύνη, τη διαφορετικότητα και την ένταξη στην αθλητική κοινότητα (DaSilva, & LasCasas, 2017).

Η άνοδος των ψηφιακών τεχνολογιών επικοινωνίας έχει μεταμορφώσει το τοπίο των ενώσεων φιλάθλων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συνδέονται και να συμμετέχουν με τα μέλη τους σε παγκόσμια κλίμακα. Οι πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης, τα διαδικτυακά φόρουμ και οι εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα παρέχουν στους οπαδούς ευκαιρίες αλληλεπίδρασης, ανταλλαγής περιεχομένου και οργάνωσης δραστηριοτήτων ανεξάρτητα από τη φυσική τους θέση. Αυτή η ψηφιακή συνδεσιμότητα διευκόλυνε την ανάπτυξη εικονικών κοινοτήτων φιλάθλων και επέτρεψε στις ενώσεις φιλάθλων να ενισχύσουν τις φωνές και την επιρροή τους στο αθλητικό οικοσύστημα(DaSilva, & LasCasas, 2017).

Συνοψίζοντας, οι ενώσεις φιλάθλων διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην αθλητική κουλτούρα, λειτουργώντας ως παθιασμένοι υποστηρικτές, δημιουργοί κοινοτήτων και συνήγοροι των συμφερόντων των φιλάθλων. Ενόνοντας άτομα με κοινή αγάπη για μια ομάδα ή έναν αθλητή, οι ενώσεις αυτές εμπλουτίζουν την εμπειρία των φιλάθλων, ενισχύουν τους κοινωνικούς δεσμούς και συμβάλλουν στη ζωντάνια και τη συμμετοχικότητα της αθλητικής κοινότητας.

2.1.1 Ιδεολογία οπαδών και η ομάδα των ultras

Οι οργανωμένες ενώσεις οπαδών, κοινώς γνωστές ως ομάδες οπαδών ή ultras, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κουλτούρας και της ατμόσφαιρας των αθλητικών εκδηλώσεων, ιδίως στο ποδόσφαιρο. Οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται από την παθιασμένη υποστήριξή τους προς τις ομάδες τους, η οποία συχνά εκφράζεται με συνθήματα, επιδείξεις πανό και σημαίων και χορογραφημένες

παραστάσεις. Ωστόσο, πίσω από την ένθερμη αφοσίωσή τους κρύβεται ένα πολύπλοκο πλέγμα ιδεολογιών που καθοδηγούν τις πράξεις και τις συμπεριφορές τους (Coakley,2011).

Μία από τις πρωταρχικές ιδεολογίες που στηρίζουν τις οργανωμένες ενώσεις οπαδών είναι η ταυτότητα. Οι οπαδοί συχνά θεωρούν την ένταξή τους σε μια συγκεκριμένη ομάδα ως αναπόσπαστο μέρος της προσωπικής τους ταυτότητας. Αυτή η αίσθηση του ανήκειν ενισχύει μια ισχυρή αίσθηση συντροφικότητας και αλληλεγγύης εντός της ομάδας, καθώς τα μέλη συνδέονται με την κοινή τους αγάπη για την ομάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ομάδα γίνεται σύμβολο συλλογικής ταυτότητας, αντιπροσωπεύοντας κοινές αξίες, παραδόσεις και προσδοκίες(Hargreaves, 2014).

Επιπλέον, οι οργανωμένοι σύνδεσμοι οπαδών συχνά χαρακτηρίζονται από την αίσθηση της εδαφικότητας και του ανήκειν σε μια συγκεκριμένη κοινότητα ή τοποθεσία. Πολλές ομάδες οπαδών είναι βαθιά ριζωμένες στις τοπικές γειτονιές ή πόλεις τους, με τα μέλη να θεωρούν τους εαυτούς τους ως εκπροσώπους της κοινότητάς τους. Αυτή η εδαφική ταυτότητα μπορεί να οδηγήσει σε έντονες αντιπαλότητες με οπαδούς από άλλες περιοχές ή ομάδες, καθώς οι οπαδοί προσπαθούν να υπερασπιστούν την αντιλαμβανόμενη επικράτειά τους και να επιβεβαιώσουν την ανωτερότητά τους(Coakley, 2011).

Μια άλλη ιδεολογία που επικρατεί μεταξύ των οργανωμένων συνδέσμων οπαδών είναι η αντίθεση στην εξουσία και την κυρίαρχη κουλτούρα. Πολλές ομάδες οπαδών αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως αντιπολιτισμικά κινήματα, αμφισβητώντας την ηγεμονία της κυρίαρχης κοινωνίας και των θεσμών της. Αυτή η αντίθεση εκδηλώνεται συχνά με εκδηλώσεις προκλητικότητας, όπως συνθήματα κατά του κατεστημένου ή προκλητικά πανό που επικρίνουν τις αρχές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ομάδες οπαδών μπορεί να προβαίνουν σε πράξεις βανδαλισμού ή βίας ως μορφή εξέγερσης κατά των κοινωνικών κανόνων και προσδοκιών(Hargreaves, 2014).

Ακόμη, οι πολιτικές ιδεολογίες μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των οργανωμένων ενώσεων οπαδών. Σε πολλές χώρες, ο ποδοσφαιρικός οπαδισμός είναι στενά συνυφασμένος με ευρύτερα πολιτικά κινήματα και ιδεολογίες. Οι ομάδες οπαδών μπορεί να ευθυγραμμιστούν με συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα ή ιδεολογίες, χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα του ποδοσφαίρου για να προωθήσουν τα πολιτικά τους σχέδια. Αυτό μπορεί να εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, από την επίδειξη πολιτικών συμβόλων και συνθημάτων κατά τη

διάρκεια των αγώνων έως τη διοργάνωση διαμαρτυριών ή διαδηλώσεων έξω από τα γήπεδα(Coakley, 2011).

Τα αίτια αυτών των ιδεολογιών στους οργανωμένους συνδέσμους οπαδών είναι πολύπλευρα και μπορούν να αποδοθούν σε έναν συνδυασμό ιστορικών, κοινωνικών και ψυχολογικών παραγόντων.

Ιστορικά, η εμφάνιση των οργανωμένων ενώσεων οπαδών μπορεί να αναχθεί στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν το ποδόσφαιρο έγινε όλο και πιο δημοφιλές ως μορφή μαζικής ψυχαγωγίας. Στην Ευρώπη, ειδικότερα, η άνοδος της οργανωμένης οπαδικής κουλτούρας συνέπεσε με περιόδους κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής, όπως ο μεσοπόλεμος και η μεταπολεμική περίοδος. Κατά τη διάρκεια αυτών των ταραγμένων περιόδων, τα γήπεδα ποδοσφαίρου έγιναν τόποι συλλογικής έκφρασης και κινητοποίησης, με τους οπαδούς να χρησιμοποιούν την πλατφόρμα του ποδοσφαίρου για να εκφράσουν τα παράπονά τους και να διεκδικήσουν την ταυτότητά τους.

Σε κοινωνικό επίπεδο, οι οργανωμένοι σύνδεσμοι οπαδών παρέχουν μια αίσθηση του ανήκειν και της κοινότητας σε άτομα που μπορεί να αισθάνονται περιθωριοποιημένα ή αποξενωμένα από την κυρίαρχη κοινωνία. Για πολλούς οπαδούς, το γήπεδο αποτελεί ένα καταφύγιο όπου μπορούν να ξεφύγουν από τις πιέσεις και τις προκλήσεις της καθημερινής ζωής και να συνδεθούν με ομοϊδεάτες που μοιράζονται το πάθος τους για το ποδόσφαιρο. Η συντροφικότητα και η αλληλεγγύη που δημιουργείται στο πλαίσιο των ομάδων φιλάθλων μπορεί να προσφέρει μια αίσθηση σκοπού και νοήματος στα μέλη, συμβάλλοντας στην αίσθηση της ταυτότητας και του ανήκειν (McEnnis, 2016).

Από ψυχολογική άποψη, οι οργανωμένες ενώσεις οπαδών προσφέρουν μια αίσθηση ενδυνάμωσης και δράσης σε άτομα που μπορεί να αισθάνονται αποδυναμωμένα ή χωρίς δικαιώματα σε άλλες πτυχές της ζωής τους. Ο συλλογικός χαρακτήρας της κουλτούρας των οπαδών επιτρέπει στα άτομα να υπερβούν την ατομική τους ταυτότητα και να γίνουν μέρος κάτι μεγαλύτερου από τον εαυτό τους. Αυτή η αίσθηση του ανήκειν και της αλληλεγγύης μπορεί να είναι ενδυναμωτική, δίνοντας στους οπαδούς μια αίσθηση σκοπού και ταυτότητας που μπορεί να λείπει από άλλους τομείς της ζωής τους(Hargreaves, 2014).

Μια συγκεκριμένη κατηγορία οπαδών, οι ultras, επίσης γνωστοί ως ultra-fangroups, είναι οργανωμένες και ιδιαίτερα παθιασμένες ενώσεις οπαδών που σχετίζονται κυρίως με ποδοσφαιρικούς συλλόγους, αν και μπορούν να βρεθούν και σε άλλα

αθλήματα. Οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται από την έντονη αφοσίωσή τους στις ομάδες τους, τις περίτεχνες εκδηλώσεις υποστήριξης και τη συχνά θορυβώδη συμπεριφορά τους τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδων. Αν και δεν εμπλέκονται όλοι οι ultras σε βία ή αταξία, η φήμη τους για επιθετική και μερικές φορές επικίνδυνη συμπεριφορά έχει οδηγήσει σε ευρεία ανησυχία σχετικά με τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία. Ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό των ultras είναι η ακραία πίστη και αφοσίωσή τους στις αντίστοιχες ομάδες τους. Αυτές οι ομάδες φιλάθλων συχνά καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες για να επιδείξουν την υποστήριξή τους, οργανώνοντας χορογραφημένες επιδείξεις πανό, σημαιών και φωτοβολίδων κατά τη διάρκεια των αγώνων, καθώς και ψαλμωδίες και τραγούδια κατά τη διάρκεια των αγώνων. Για τους ultras, το ποδόσφαιρο είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό άθλημα- είναι ένας τρόπος ζωής και η πίστη τους στην ομάδα τους είναι ακλόνητη (Testa, 2009).

Ωστόσο, οι ultras είναι επίσης γνωστοί για τη συγκρουσιακή και μερικές φορές βίαιη συμπεριφορά τους. Αυτό μπορεί να κυμαίνεται από λεκτική κακοποίηση και εκφοβισμό των αντίπαλων οπαδών μέχρι σωματικές διαμάχες και ακόμη και ταραχές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ultras έχουν εμπλακεί σε σοβαρά περιστατικά χουλιγκανισμού, βανδαλισμού και άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδων. Αυτή η συμπεριφορά ενέχει σημαντικούς κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια και μπορεί να έχει εκτεταμένες συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους οι ultras θεωρούνται επικίνδυνοι για την κοινωνία:

- Πρώτον, η τάση τους για βία και αταξία αποτελεί άμεση απειλή για τη δημόσια ασφάλεια. Τα περιστατικά βίας και χουλιγκανισμού των οπαδών μπορούν να οδηγήσουν σε τραυματισμούς, υλικές ζημιές, ακόμη και σε απώλεια ζωής. Επιπλέον, η παρουσία των ultras σε αθλητικές εκδηλώσεις μπορεί να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα φόβου και εκφοβισμού, αποτρέποντας οικογένειες και περιστασιακούς φιλάθλους από την παρακολούθηση αγώνων και υπονομεύοντας την απόλαυση του παιχνιδιού για όλους τους θεατές (Doidge, Kossakowski, & Mintert, 2020).
- Δεύτερον, οι ultras συχνά δρουν εκτός των ορίων του νόμου και της τάξης, αμφισβητώντας την εξουσία των αρχών επιβολής του νόμου και

υπονομεύοντας τις προσπάθειες για τη διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας. Η συγκρουσιακή τους στάση απέναντι στις αρχές μπορεί να κλιμακώσει τις εντάσεις και να οδηγήσει σε συγκρούσεις με την αστυνομία, επιδεινώνοντας περαιτέρω τον κίνδυνο βίας και αταξίας. Επιπλέον, οι πόροι και το ανθρώπινο δυναμικό που απαιτούνται για την αστυνόμευση των ultras και την πρόληψη των ταραχών μπορεί να επιβαρύνουν σημαντικά τις δημόσιες υπηρεσίες και να αποσπάσουν την προσοχή και τους πόρους από άλλες σημαντικές προτεραιότητες (Hodges, 2016).

- Ακόμη, η επιρροή των ultras επεκτείνεται πέρα από τα όρια του σταδίου, με τις αντιπαλότητες των οπαδών να μεταφέρονται συχνά στους δρόμους και τις κοινότητες γύρω από τους αθλητικούς χώρους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε τοπικές εντάσεις και συγκρούσεις μεταξύ αντίπαλων ομάδων φιλάθλων, καθώς και σε ευρύτερες κοινωνικές αναταραχές και διαταραχές. Ο αρνητικός αντίκτυπος των ultras στις τοπικές κοινότητες μπορεί να είναι βαθύς, επηρεάζοντας τις επιχειρήσεις, τους κατοίκους και τη συνολική ποιότητα ζωής στις πληγείσες περιοχές (Testa, 2009).
- Επιπροσθέτως, η τοξική αρρενωπότητα και η υπερ-ανδρική κουλτούρα που συχνά συνδέεται με τους ultras μπορεί να συμβάλει σε ευρύτερα ζητήματα βίας και διακρίσεων λόγω φύλου. Η επιθετική και μάτσο συμπεριφορά που επιδεικνύουν ορισμένοι ultras μπορεί να διαιωνίσει επιβλαβή στερεότυπα και συμπεριφορές απέναντι στις γυναίκες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες, περιθωριοποιώντας και αποξενώνοντας περαιτέρω τα ευάλωτα άτομα μέσα στην κοινωνία (Doidge, Kossakowski, & Mintert, 2020).

2.2 Πότε ένας θαυμαστής δεν είναι θαυμαστής

Στην προγενέστερη ιστορία του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, όταν η τηλεοπτική κάλυψη του ποδοσφαίρου ήταν είτε ανύπαρκτη είτε πολύ περιορισμένη σχεδόν παντού, όταν οι ιδιοκτήτες των συλλόγων ήταν συνήθως τοπικοί επιχειρηματίες, μεγάλοι εργοδότες ή δευτερεύουσες δημόσιες προσωπικότητες και ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία φειδωλοί στις ποδοσφαιρικές τους υποθέσεις, και όταν η εμπορία των συλλόγων και οι εταιρικές αγορές παρέμεναν φανταστικές ή ελάχιστα ανεπτυγμένες, η έκφραση του ποδοσφαιρικού οπαδισμού εκτός από την παρακολούθηση αγώνων και τις τοπικές διασυνδέσεις ήταν βαθιά προβληματική, απλά δεν υπήρχε υποκατάστατο για το "να είσαι εκεί". Οι ενεργοί τοπικοί οπαδοί,

επιπλέον, συχνά συγκέντρωναν χρήματα για να βοηθήσουν τους συλλόγους να χτίσουν νέες κερκίδες και να βελτιώσουν τις βασικές εγκαταστάσεις (Taylor, 1992). Στη σημερινή εποχή, είναι μάλλον πιο πιθανό να συγκεντρώνουν χρήματα για εορτασμούς και νοσταλγία - για την ανέγερση αναμνηστικών ποδοσφαιρικών μνημείων και αγαλμάτων. Αλλά αυτή η ρύθμιση, κατά την οποία το να είσαι οπαδός σήμαινε να είσαι τοπικός και να είσαι φυσικά παρών στους αγώνες, λειτούργησε επίσης πολιτιστικά, όσον αφορά την παροχή ευκαιριών στους εργαζόμενους να δημιουργήσουν μια αίσθηση ουσιαστικής συλλογικής ταυτότητας του τόπου και να έρθουν σε άμεση επαφή με το άθλημα και τους αστέρες του, οι περισσότεροι από τους οποίους εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από τους οπαδούς τους. Τα πράγματα έχουν αλλάξει. Είναι εύκολο βέβαια να κάνει κανείς το λάθος ότι όλα στο παιχνίδι είναι διαφορετικά για τους οπαδούς του ποδοσφαίρου σήμερα- να εστιάζει μόνο στην ελίτ, το παγκόσμιο και το "νέο" και να παραβλέπει τις κρίσιμες συνέχειες του τοπικού ρόλου του ποδοσφαίρου στην "καθημερινή ζωή" (Stone, 2007).

Όμως ο όρος "οπαδός" ή "υποστηρικτής" είναι μια ετικέτα η οποία είναι αισθητό ότι στη σημερινή εποχή δεν είναι πλέον εύκολο να συγχωνευθεί σε εκείνους που ζουν τοπικά και/ή που προσέρχονται για να παρακολουθήσουν ποδόσφαιρο απευθείας μέσα στο γήπεδο. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, αυτό που οι ακαδημαϊκοί αποκαλούν "υπερ-εμπορευματοποίηση" του ποδοσφαίρου ελίτ τροφοδοτείται από τεράστιους και διαφορετικούς όγκους νέων κεφαλαίων από ολιγάρχες, τηλεοπτικές εταιρείες και μια σειρά χορηγών. Έχει επίσης δημιουργήσει ένα ξεχωριστό νέο σύνολο κοινωνικών και πολιτισμικών σχέσεων γύρω από το άθλημα και νέες μορφές πολιτισμικής κωδικοποίησης του ποδοσφαίρου, που ενορχηστρώνονται κυρίως μέσω της επίδρασης των νέων τεχνολογιών των μέσων ενημέρωσης (Giulianotti, 2002).

Ως αποτέλεσμα, οι πίνακες μηνυμάτων, τα ιστολόγια οπαδών και τα φόρουμ οπαδών, οι ενημερώσεις για τους αγώνες και, το σημαντικότερο από όλα, οι ιστοσελίδες των συλλόγων που τροφοδοτούνται από την κατανάλωση, η διαδικτυακή κάλυψη (επίσημη και παράνομη) σε πραγματικό χρόνο και η προβολή των αγώνων, καθώς και η εκτεταμένη πώληση τηλεοπτικών δικαιωμάτων ποδοσφαίρου στο εξωτερικό, έχουν επεκτείνει την παγκόσμια εμβέλεια των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών συλλόγων. Σήμερα έχουν "οπαδούς" σε όλο τον κόσμο. Όλα αυτά συνέβησαν σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από την αυξανόμενη σημασία και τον όγκο των αποεδαφικοποιημένων επικοινωνιακών ροών και τη μείωση του ρυθμιστικού

αντίκτυπου των πιο παραδοσιακών εθνικών πολιτιστικών και οικονομικών θεσμών. Σύμφωνα με ορισμένους θεωρητικούς, οι μεγάλοι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι στην Ευρώπη γίνονται οι κόμβοι μιας νέας ευρωπαϊκής "κοινωνίας του δικτύου", η οποία βασίζεται πολύ περισσότερο σε μια συνεχή ροή αλληλεπιδράσεων μεταξύ αυτών των ισχυρών παγκόσμιων παραγόντων από ό,τι υπονοεί η πολύ πιο στατική "κρατικοκεντρική" κοσμοθεωρία (Levermore, & Millward, 2007).

Ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, σημάδια οικείων ποδοσφαιρικών σχέσεων μπορούν τώρα να εμφανιστούν σε παράξενες και αφοπλιστικές τοποθεσίες: παράδειγμα οι ένοπλοι αντάρτες κατά του Καντάφι στη Λιβύη που προελαύνουν στην Τρίπολη φορώντας ρέπλικες φανέλες της αγγλικής Premier League και της ιταλικής LaLiga. Ένα άλλο πιο καλοπροαίρετο παράδειγμα, τον Ιανουάριο του 2007 περίπου 75.000 άνθρωποι παρακολούθησαν "ζωντανά" έναν αγώνα της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ με την Άρσεναλ για την Πρέμιερ Λιγκ στο Ολντ Τράφορντ. Έως και 6 εκατομμύρια περισσότεροι παρακολούθησαν τον αγώνα στην τηλεόραση του BSkyB στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ υπολογίζεται ότι άλλα 2 εκατομμύρια παρακολούθησαν τον αγώνα μέσω των 40.000 παμπ και κλαμπ που έπαιρναν τη ζωντανή μετάδοση. Αλλά ο αγώνας μεταδόθηκε επίσης "ζωντανά" σε άλλες 201 χώρες, με παγκόσμια εμβέλεια σε 613 εκατομμύρια σπίτια παγκοσμίως (Independent, 2007). Υπό αυτή την έννοια, η πολιτιστική σημασία του ποδοσφαίρου και του οπαδισμού μετασηματίστηκε ραγδαία.

2.3 Χουλιγκανισμός

Επί του παρόντος, η νομική στήριξη του επαγγελματικού αθλητισμού παραμένει σε πολύ χαμηλό επίπεδο (Tkalychetal., 2020). Λαμβάνοντας υπόψη τις μετασηματιστικές αλλαγές στο σύγχρονο ποδόσφαιρο, το οποίο μετατρέπεται σταδιακά σε μια μεγαλύτερη επιχειρηματική πλατφόρμα (Kolomoetsetal., 2017), δεν μπορούμε να αγνοήσουμε εκείνους, οι οποίοι θεωρούν τους εαυτούς τους ως τους πιο πιστούς οπαδούς του "παιχνιδιού των εκατομμυρίων" - τους οπαδούς του ποδοσφαίρου. Ο ποδοσφαιρικός θαυμασμός έχει γίνει τρόπος ζωής, υποκουλτούρα αναψυχής και, μερικές φορές, ιδεολογία ζωής για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η ψυχολογική βάση της συμπεριφοράς των οπαδών του αθλητισμού, σε αντίθεση με τις εγκληματικές ομάδες, είναι η ανάγκη επίδειξης συναισθημάτων που προέκυψαν υπό την επίδραση των ποδοσφαιρικών γεγονότων. Η σταδιακή αύξηση της

συναισθηματικής διέγερσης οδηγεί σε εκδηλώσεις επιθετικότητας που δεν μπορούν να ελεγχθούν. Σε αυτή την περίπτωση, οι μηχανισμοί οφείλονται στην ουσία της εργασίας της ψυχολογίας του πλήθους. Μεταξύ των πιο χαρακτηριστικών εκδηλώσεων παράνομης συμπεριφοράς είναι οι βάνανσοι ξυλοδαρμοί οπαδών της αντίπαλης ομάδας, ο χουλιγκανισμός στα γήπεδα και μετά τον αγώνα - ομαδικές πράξεις βανδαλισμού. Ο χουλιγκανισμός ως είδος εγκλήματος που διαπράττουν οι χούλιγκαν του ποδοσφαίρου είναι ένα από τα πιο συνηθισμένα ποινικά αδικήματα κατά της δημόσιας τάξης. Παραβιάζει τη δημόσια ειρήνη, τους κανόνες της δημόσιας ηθικής, περιφρονεί τα αποτελέσματα της ανθρώπινης εργασίας, καταπατά τη σωματική και ηθική ακεραιότητα των πολιτών, βλάπτει την υγεία των θυμάτων και την περιουσία τους. Συχνά διαπράττονται σοβαρότερα εγκλήματα με βάση τον χουλιγκανισμό.

Σήμερα, το "κίνημα των οπαδών" έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της ποδοσφαιρικής ζωής. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με διαφορετικούς τρόπους: να αγαπάς ή να μισείς, να υποστηρίζεις ή να περιφρονείς, αλλά να μην παρατηρείς τους οπαδούς κάθε χρόνο γίνεται πιο δύσκολο. Υπάρχουν περιστατικά σε όλο τον κόσμο που αφορούν ποδοσφαιρικούς αγώνες και επηρεάζουν θεατές, ποδοσφαιρικούς συλλόγους και ομάδες, μεμονωμένους παίκτες, διαιτητές και προπονητές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μαζικές ταραχές, ομαδικές αναταραχές, πράξεις βανδαλισμού και άλλες πράξεις που διαπράττονται από οπαδούς ποδοσφαίρου πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τους ποδοσφαιρικούς αγώνες. Η ανάλυση αυτού του προβλήματος δείχνει ότι ορισμένοι οπαδοί προσέρχονται στα γήπεδα ειδικά για να προκαλέσουν ταραχές, να ασκήσουν ψυχολογική πίεση στην πορεία του αγώνα, να προκαλέσουν συγκρούσεις μεταξύ των αντίπαλων πλευρών των φιλάθλων ή να κατευθύνουν την επιθετικότητά τους στους αστυνομικούς (Golovchenko, 2004).

Ο αυξανόμενος αριθμός οπαδών του ποδοσφαίρου παρακολουθεί τακτικά τόσο τους εντός όσο και τους εκτός έδρας αγώνες του αγαπημένου τους συλλόγου, της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου, και θεωρεί "θέμα τιμής" να οργανώνει καυγάδες με οπαδούς της αντίπαλης ομάδας, εκπροσώπους των υπηρεσιών επιβολής του νόμου ή να διαπράττει άλλες παράνομες (εγκληματικές) καταπατήσεις, χάριν της έκφρασης της συναισθηματικής έξαψης, των δικών του πεποιθήσεων (Bolokanetal., 2021).

Το BBC News (Parkinson, 2016) επέστησε την προσοχή στο πρόβλημα της εξάπλωσης των εγκλημάτων που διαπράττονται από οπαδούς ποδοσφαίρου. Σύμφωνα με το BBC News προτείνονται μέθοδοι προληπτικού χαρακτήρα στον τομέα της

δημόσιας τάξης κατά τη διάρκεια ποδοσφαιρικών αγώνων. Συγκεκριμένα, είναι σχετική η θέση για την απαγόρευση της πώλησης αλκοόλ την ημέρα και πριν από τον αγώνα. Η διεθνής εμπειρία στην καταπολέμηση των παραβάσεων του νόμου από σχετικά νέους φορείς, όπως οι οπαδοί ποδοσφαίρου, εφιστά την προσοχή, ιδίως, στις εργασίες μελετητών όπως οι Tkachenko (2015) και Borodavko (2011).

Έτσι, οι παρακάτω μελετητές έχουν μελετήσει την ευρωπαϊκή εμπειρία στην καταπολέμηση των εγκλημάτων που διαπράττονται από χούλιγκαν του ποδοσφαίρου. Στο παράδειγμα της Μεγάλης Βρετανίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας, μπορεί να διαπιστωθεί, ότι η δημιουργία εξειδικευμένων αστυνομικών (ντετέκτιβ), η βιντεοσκόπηση των οπαδών ποδοσφαίρου κατά τη διάρκεια των αγώνων και η μελέτη της βάσης δεδομένων των πιθανών παραβατών κ.λπ. θεωρείται αρκετά αποτελεσματική δράση από το κράτος.

Έτσι, με την εμφάνιση ενός τέτοιου αθλήματος όπως το ποδόσφαιρο τον 21^ο αιώνα, υπήρξαν και οι οπαδοί του, οι οποίοι αργότερα άρχισαν να αποκαλούνται οπαδοί του ποδοσφαίρου. Στην επιστημονική βιβλιογραφία δόθηκε όλο και περισσότερη προσοχή στον διαχωρισμό των οπαδών σε τύπους, γεγονός που επέτρεψε τη διατύπωση των ιδιαιτεροτήτων των δραστηριοτήτων τους και την ανάπτυξη κατάλληλων τρόπων για την καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων στον τομέα αυτό (Rudik, 2019).

Λόγω της εξάπλωσης των παραβάσεων του νόμου από τους οπαδούς του ποδοσφαίρου, υπήρξαν προτάσεις για την πρόληψή τους και την τιμωρία των δραστών. Το θέμα αυτό μελετήθηκε ενεργά από επιστήμονες όπως οι Boiarov (2017ab), Larkin (2018), Rudik (2019) και Masalitin (2019ab). Πρωτογενώς, ο Boiarov (2017ab) εξέτασε ορισμένα ζητήματα τακτικής της ανάκρισης υπόπτων (οπαδών ποδοσφαίρου). Συγκεκριμένα, η θεωρητική προετοιμασία για την ανάκριση είναι απαραίτητη για τον ερευνητή, καθώς το υποκείμενο των υποψιών χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς, όπως η απόλαυση του παιχνιδιού και η έκφρασή της στις επιθετικές ενέργειες, διάφορες διαταραχές της ψυχικής υγείας κ.λπ. Περαιτέρω, οι Larkin (2018) και Masalitin (2019ab) έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης σχετικά με τη δομή των εγκληματολογικών χαρακτηριστικών του χουλιγκανισμού που διαπράττουν οι οπαδοί του ποδοσφαίρου, την προσωπικότητα ενός χούλιγκαν, την πρακτική σημασία της μελέτης αυτού του θέματος. Επίσης, ο Rudik (2019) διερεύνησε άμεσα την πρόληψη των εγκλημάτων που διαπράττονται από οπαδούς ποδοσφαίρου. Ένας πολλά

υποσχόμενος τομέας έρευνας και εφαρμοσμένης έρευνας των προβλημάτων είναι η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για τη διερεύνηση του ποδοσφαιρικού χουλιγκανισμού, ιδίως της βασικής μεθοδολογίας. Πρέπει να μελετηθεί η τακτική της διεξαγωγής επιθεώρησης της σκηνής, της ανάκρισης, της έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες τάσεις της πρακτικής. Η χρήση ειδικών γνώσεων κατά τη διερεύνηση του ποδοσφαιρικού χουλιγκανισμού αποτελεί αντικείμενο λεπτομερούς ανάλυσης. Επίσης, πολλά σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με τα νομικά χαρακτηριστικά αυτού του ποινικού αδικήματος, τον ποινικό νομικό χαρακτηρισμό των σχετικών ενεργειών παραμένουν ανεξερεύνητα.

2.3.1 Επιθετικότητα, βία και χουλιγκανισμός στο ποδόσφαιρο - Προκλήσεις και λύσεις

Η επιθετικότητα και η βία αποτελούν μέρος της ανθρώπινης ιστορίας από την αρχή του χρόνου είναι αποδεκτές και συνηθισμένες πτυχές της κοινωνίας παρά την αρνητικότητά τους. Ωστόσο, ορισμένα γεγονότα που συμβαίνουν κατά καιρούς μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοκαριστικά. Ο όρος "επιθετικότητα" προέρχεται από μια λατινική λέξη που σημαίνει "κινείται προς μια κατεύθυνση" και περιλαμβάνει την υιοθέτηση συγκεκριμένων συμπεριφορών, αντιδράσεων και την πρόκληση καταστροφής (Koknel, 2000- Oda, 2014, σ. 28). Επιπλέον, η επιθετικότητα μπορεί να οριστεί ως η ενοχλητική στάση που επιδεικνύει ένα άτομο απέναντι στον εαυτό του ή στους άλλους μπορεί επίσης να περιγραφεί ως μια εναλλακτική συμπεριφορά που αποσκοπεί στην αυτοπροστασία από κινδύνους (Nair, 2014, σ. 3). Ακόμη, η επιθετικότητα εκδηλώνεται με σωματικές, λεκτικές και άλλες συμπεριφορές που πηγάζουν από εχθρικές στάσεις, όπως ο θυμός, ο φόβος και η απογοήτευση, με στόχο την αυτοσυντήρηση (Koc, 2011, σ. 5).

Σε ένα πιο ευαίσθητο επίπεδο επιθετικής συμπεριφοράς, πέρα από το θυμό και την οργή, μπορεί κανείς να βρει όλες τις μορφές καταστροφικών συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένης της υπόθαλψης μνησικακίας και της υιοθέτησης μίσους, εχθρότητας και βίας, που είναι παρούσες σε διάφορα επίπεδα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η επιθετικότητα αναδύεται ως θυμός και οργή, αποκαλύπτοντας την πρόθεση να βλάψει τον εαυτό του ή τους άλλους (Acet, 2005). Ανεξάρτητα από την ερμηνεία, σηματοδοτεί έναν τρόπο συμπεριφοράς που βλάπτει τον εαυτό μας ή τους άλλους, επιδεικνύοντας απαράδεκτα και αρνητικά κοινωνικά χαρακτηριστικά (Afyon, &Metin, 2014, σ. 7).

Οι θεωρίες που σχετίζονται με την επιθετικότητα περιλαμβάνουν τη θεωρία του ενστίκτου, τη βιολογική θεωρία, τη θεωρία της απογοήτευσης-επιθετικότητας, τη θεωρία του συνειρμού και τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης. Η θεωρία του ενστίκτου κέρδισε την προβολή με το βιβλίο του K. Lorenz "On Aggression" το 1966, υποστηρίζοντας ότι η επιθετικότητα είναι μια συμπεριφορά με δική της ενστικτώδη πηγή ενέργειας, ανεξάρτητη από εξωτερικούς παράγοντες (Erden, 2007, σ. 18). Η βιολογική θεωρία υποστηρίζει ότι η επιθετικότητα πηγάζει από τον ανθρώπινο οργανισμό, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η τεστοστερόνη, τα χρωμοσώματα και οι λειτουργίες του εγκεφάλου (Sanli, 2014, σ. 23). Η θεωρία της απογοήτευσης-επιθετικότητας υποστηρίζει ότι η απογοήτευση οδηγεί στην επιθετικότητα, ενώ η θεωρία της κοινωνικής μάθησης αποδίδει τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς σε προηγούμενες εμπειρίες (Cuceloglu, 2000- Togan, 2005, σ. 11).

Η βία περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η τρομοκρατία, ο εκφοβισμός και η σωματική επίθεση, που αναλαμβάνονται σκόπιμα για να επιβιώσουν, να διεκδικήσουν την κυριαρχία ή να εκπληρώσουν τις επιθυμίες τους (Wekerle, & Wolfe, 1999, σ. 438- Tozlu, & Solak, 2006). Με ρίζες στα αραβικά, η "βία" σημαίνει σκληρή και βίαιη συμπεριφορά, που προκύπτει από διάφορους παράγοντες, όπως η οικογενειακή παραμέληση, το κοινωνικό περιβάλλον, η επιρροή των μέσων ενημέρωσης, η κατάχρηση ουσιών και οι προσωπικές ανασφάλειες (Unsal, 1996, σ. 29- Gokulu, 2008, σ. 149). Η βία μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε κοσμική βία, ασυνείδητη βία, ωμή βία, πλήρως συνειδητή βία και άθλια βία (Acet, 2001, σ. 57).

Στον αθλητισμό εκφράζονται συχνά ο εθνικισμός, ο ρατσισμός, η πολιτική, οι προκλήσεις εξουσίας και οι συγκρούσεις, γεγονός που τον καθιστά χώρο για διάφορες κοινωνικές δυναμικές. Ο αθλητισμός, που θεωρείται ως εμπορευματοποιημένη ανθρώπινη δραστηριότητα, περιλαμβάνει ένα μείγμα θεατών, πρωταθλητών, μεταλλίων, ξεχωριστών οπτικών στοιχείων και πολιτικών και ιδεολογικών διαφημίσεων. Το επίπεδο ενδιαφέροντος για τον αθλητισμό σε μια κοινότητα διαμορφώνει τον πυρήνα της, προσφέροντας σημαντικές πληροφορίες για τον πολιτισμό της (Yetim, 2000).

Η επιθετικότητα στον αθλητισμό περιλαμβάνει την παράκαμψη των κανόνων ενός συγκεκριμένου αθλήματος και την εσκεμμένη επίδειξη ασεβών συμπεριφορών προς τους αντιπάλους. Η λεκτική γλώσσα, η γλώσσα του σώματος και οι ενέργειες κατά των αντιπάλων ή των διαιτητών που αποσκοπούν στην πρόκληση βλάβης ή στην πρόκληση θυμού αποτελούν παράδειγμα επιθετικότητας (Ikizler, & Karagozoglu,

1997). Η αθλητική επιθετικότητα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε "ατομικά αθλήματα αρένας", όπως η πυγμαχία και η πάλη, και σε ομαδικά αθλήματα όπως το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο, τα οποία περιλαμβάνουν ποικίλους βαθμούς σωματικής επαφής (Demirel, 2013, σ. 23).

Το ποδόσφαιρο έχει εξελιχθεί σε μια παγκόσμια βιομηχανία με ευρεία απασχόληση και οικονομικά διακυβεύματα. Παρά το γεγονός ότι θεωρείται ένα συναρπαστικό παιχνίδι και μια σημαντική πτυχή της ζωής για πολλούς, το ποδόσφαιρο έχει βαθύτερα νοήματα για κάποιους πέρα από την απλή ψυχαγωγία. Η εμφάνιση ομάδων οπαδών τη δεκαετία του 1970 στην Ευρώπη υπογράμμισε τον κοινωνικό αντίκτυπο του ποδοσφαίρου (Bilir, & Sangun, 2014, σ. 57).

Όσοι υποστηρίζουν ποδοσφαιρικές ομάδες και παρακολουθούν αγώνες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκβιομηχάνιση του αθλήματος. Μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως θεατές, υποστηρικτές, οπαδοί ή χούλιγκανς με βάση το επίπεδο συμμετοχής και αφοσίωσής τους. Οι υποστηρικτές αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των αθλητικών συλλόγων, συνεισφέροντας οικονομικά και συναισθηματικά (Aycanetal., 2009, σ. 170).

Ο φανατισμός, που χαρακτηρίζεται από ακραία συναισθήματα και αφοσίωση, υπερβαίνει διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του αθλητισμού. Οι χούλιγκαν, συχνά ψυχολογικά προβληματικά άτομα, επιδίδονται σε διασπαστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια αθλητικών εκδηλώσεων, ανεξάρτητα από την απόδοση της ομάδας τους. Οι ενέργειές τους θέτουν ως προτεραιότητα την πρόκληση διαταραχών έναντι της επιτυχίας της ομάδας (Kuru, 2009, σ. 143).

Παρά το γεγονός ότι προέρχεται από συγκεκριμένες υποκοουλτούρες, το πρόβλημα της επιθετικότητας στο ποδόσφαιρο αντανακλά ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα. Το ποδόσφαιρο χρησιμεύει ως πηγή ελπίδας για τα άτομα που αντιμετωπίζουν προσωπικές προκλήσεις, παρέχοντάς τους μια αίσθηση ταυτότητας και ανήκειν (Kilcigil, 2003).

Το φαινόμενο του ποδοσφαιρικού χουλιγκανισμού, αν και δεν αναγνωρίζεται ευρέως από τα μέσα ενημέρωσης ή τους πολιτικούς, παραμένει ένα πιεστικό ζήτημα. Οι βραχυπρόθεσμες λύσεις απέτυχαν να αντιμετωπίσουν τα υποκείμενα προβλήματα, καθιστώντας αναγκαία μια πιο ολοκληρωμένη και βιώσιμη προσέγγιση (Gumusguletal., 2014).

3. Επίσκεψη του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό 1987

Το ποδόσφαιρο είναι κατά βάση λαϊκό άθλημα, καθώς μπορεί να παιχτεί σε οποιαδήποτε αλάνα, οπουδήποτε στον κόσμο, από τον οποιοδήποτε. Κάπως έτσι, ξεκίνησε να παίζει ποδόσφαιρο και ο Μαραντόνα, όντας πάμφτωχός στις αλάνες της Αργεντινής και εξελίχθηκε στο σπουδαιότερο ποδοσφαιριστή του κόσμου, τουλάχιστον μέχρι τότε. Το 1987 μετά το πέρας της επίσκεψής του στο Βατικανό και της συνάντησής του με τον τότε πάπα Ιωάννη Παύλο Β΄, εναντιώθηκε με τη στάση του πάπα και τις εκκλησίας γενικά απέναντι στο κοινωνικό πρόβλημα της φτώχειας που αντιμετωπίζουν πολίτες τριτοκοσμικών χωρών. Έπειτα από δηλώσεις του, ουσιαστικά ήθελε να τονίσει την υποκρισία της εκκλησίας, καθώς όπως είπε δεν γίνεται ο πάπας να ζει μέσα στη χλιδή με χρυσούς πολυελαίους και χρυσά ταβάνια και να κάνει πώς τον ενδιαφέρει για τα πεινασμένα παιδιά. Ο Μαραντόνα μέσω του βήματος που απέκτησε όντας ο καλύτερος ποδοσφαιριστής του κόσμου καταφέρνει να γίνει η φωνή της σκέψης εκατομμυρίων ανθρώπων της κατώτερης κοινωνικής τάξης, οι οποίοι βιώνουν αυτή την υποκρισία και αυτή την εκμετάλλευση. Μετά από τόσα χρόνια, παρέες ποδοσφαιρόφιλων, όλων των ηλικιών διηγούνται και ασπάζονται αυτή τη συμπεριφορά ενός ανθρώπου που δεν ξέχασε από πού ξεκίνησε.

3.1 Ο Ντιέγκο Μαραντόνα

Ένας καταξιωμένος ποδοσφαιριστής, τον έχουν αποκαλέσει ιδιοφυΐα, βασιλιά, μάγο, θρύλο, καλλιτέχνη, ήρωα, θεό, δάσκαλο και τον σοφότερο και καλύτερο ποδοσφαιριστή. Ο Μαραντόνα διορίστηκε ακόμη και πρεσβευτής του αθλητισμού από τα Ηνωμένα Έθνη. Οι οπαδοί θεωρούν τον Μαραντόνα ως τον καλύτερο και δημοφιλέστερο ποδοσφαιριστή στην ιστορία του 20ού αιώνα και έχουν αναγάγει τον Μαραντόνα σε παγκόσμιο λαϊκό ήρωα (Free, 2016). Χρόνια αφότου αποσύρθηκε από το ποδόσφαιρο, ο Μαραντόνα παραμένει αντικείμενο λατρείας του ήρωα, παρά τα χρόνια κατάχρησης ναρκωτικών και άλλων προβλημάτων εκτός γηπέδου με ναρκωτικά. Ακόμη περισσότερο, οι οπαδοί του Μαραντόνα τον ειδωλοποιούν και τον θεωρούν "ποδοσφαιρική θεότητα". Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί γιατί ο Ντιέγκο Μαραντόνα απολαμβάνει τέτοια δημοτικότητα. Ο Alabarces (1997) επεσήμανε ότι αυτό που κάνει τον Μαραντόνα εξαιρετικό ξεπερνά την ανώτερη δεξιότητα του και επικεντρώνεται στη συνολική του ιδιότητα ως παίκτη επειδή επηρεάζει δύο κοινά:

αυτό της χώρας του, της Αργεντινής, της οποίας έγινε σύμβολο ταυτότητας και αυτό του κόσμου ως ο "καλύτερος οπτικός πρεσβευτής της Αργεντινής" (Alabarces, σ. 7).

Ωστόσο, λόγω της προσωπικότητάς του, ο Μαραντόνα δεν προκαλεί μόνο επευφημίες και χειροκροτήματα από τους οπαδούς του, αλλά και απέχθεια και καταδίκη από τον λαό της Αργεντινής και από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Ο Wahl (2002) το έθεσε ως εξής: "Κανένας παίκτης δεν έχει εμπνεύσει περισσότερο θαυμασμό (ή μίσος) από τον Ντιέγκο Μαραντόνα, έναν ζωντανό μύθο της τάξης της Εβίτα" (σ. 144) (Kohan, 2022). Ο Μαραντόνα έγινε ένας ζωντανός μύθος που ενέπνευσε επίθετα όπως αδιάκριτος, ελαττωματικός, εκρηκτικός, χυδαίος, κακομαθημένος, δύστροπος, ευέξαπτος, οξύθυμος, και σκέτο σκουπίδι από ορισμένους αθλητικούς παρουσιαστές. Από την άλλη πλευρά, οι θαυμαστές του Μαραντόνα τον έχουν αποκαλέσει μέγιστο του ποδοσφαίρου, παίκτη-τέρας, ριζοκίνδυνο, διεκδικητή, αρχέτυπο ποδοσφαιριστή και φαινόμενο. Οι διεθνείς εμπειρογνώμονες θεωρούν επίσης τον Μαραντόνα, όπως και τον Βραζιλιάνο Νέλσον Αράντες Ντος Νασιμέντο "Πελέ", ως έναν από τους μεγαλύτερους παίκτες στην ιστορία. Το 2000, ο Μαραντόνα έλαβε από τη FIFA την αναγνώρισή του ως ο καλύτερος παίκτης του αιώνα (FIFA, 2000).

Ο Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα γεννήθηκε στις 30 Οκτωβρίου του 1960 στο Λάνος του Μπουένος Άιρες, την πρωτεύουσα της Αργεντινής. Είναι το πέμπτο από τα οκτώ παιδιά ενός εργάτη εργοστασίου και, όπως λέει ο θρύλος, του έδωσαν την πρώτη του ποδοσφαιρική μπάλα όταν ήταν βρέφος και κοιμόταν με αυτήν κάτω από το μπράτσο του. Μεγαλώνοντας σε μια από τις φτωχότερες φτωχογειτονιές του Μπουένος Άιρες, τη Villa Fiorito, ο Ντιέγκο έπρεπε να ξεπεράσει πολλά εμπόδια κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας. Κάποτε ο ίδιος είπε πως αν του ζητούσαν να συνοψίσει το Fiorito σε μια λέξη, θα ήταν αγώνας. Επισημάνε ότι αν υπήρχε φαγητό, έτρωγες, και αν δεν υπήρχε, τότε πεινούσες. Ο Ντιέγκο Μαραντόνα ήταν ένας προικισμένος ποδοσφαιριστής από μικρή ηλικία. Τον Δεκέμβριο του 1970, όταν ήταν μόλις 9 ετών, ο Μαραντόνα άρχισε να παίζει με τους Los Cebollitas (Τα Μικρά Κρεμμύδια), μια ερασιτεχνική ομάδα παιδικού πρωταθλήματος που ανήκε σε έναν οργανισμό που διαχειριζόταν επίσης μια άλλη ομάδα που ονομαζόταν Argentinos Juniors στην επαγγελματική κατηγορία. Η Los Cebollitas έγινε θρυλική και παρέμεινε αήττητη για 136 αγώνες, κυρίως λόγω των επιδόσεων του Μαραντόνα. Οι επιδόσεις του ήταν τόσο εξαιρετικές που προσκλήθηκε ως καλεσμένος στην τηλεοπτική εκπομπή με την μεγαλύτερη τηλεθέαση της δεκαετίας του 1960, Sabados Circulares (Κυκλικό

Σάββατο) με οικοδεσπότη τον Pipo Mancera. Το Sabados Circulares εισήγαγε τον Μαραντόνα σε αυτό που αργότερα θα γινόταν ο μόνιμος σύντροφός του: την κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης (Maradona, Arcucci, & Bialo, 2001). Το 1971, σε ηλικία 10 ετών, το επώνυμό του (αν και ανορθόγραφα) εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο αθλητικό τμήμα μιας εθνικής εφημερίδας. Το 1976, σε ηλικία 16 ετών, ο Μαραντόνα ήταν ο νεότερος διεθνής ποδοσφαιριστής της Αργεντινής. Λίγα χρόνια αργότερα ήταν αρχηγός του πρωταθλήματος Νέων του Παγκοσμίου Κυπέλλου. Αργότερα, το 1978, ο προπονητής της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου της Αργεντινής τον απέκλεισε από τη λίστα των 22 παικτών που θα εκπροσωπούσαν τη χώρα στο Παγκόσμιο Κύπελλο με την αιτιολογία ότι ο 18χρονος Ντιέγκο ήταν πολύ νέος για να αντέξει την πίεση. Παρά το γεγονός ότι δεν μπήκε στην εθνική ομάδα, ο Μαραντόνα μεταγράφηκε σύντομα στην Μπόκα Τζούνιορς, μια από τις καλύτερες ποδοσφαιρικές ομάδες της Αργεντινής, και την βοήθησε να κατακτήσει το επαγγελματικό πρωτάθλημα Αργεντινής της χρονιάς (Archetti, 2002).

Τα παρατσούκλια του Μαραντόνα ήταν "El Pibe de Oro" (Το αγόρι του χρυσού ή το παιδί του χρυσού), "The God of Soccer", "The 10" (που σημαίνει ο κορυφαίος), "King" και "God". Καθώς η ποδοσφαιρική καριέρα του Μαραντόνα άρχισε να εξελίσσεται, δύο περιστατικά θα είχαν μόνιμες επιπτώσεις στη ζωή του Ντιέγκο (Bums, 1997). Στο πρώτο περιστατικό, ο Μαραντόνα σταμάτησε να πηγαίνει στο σχολείο και πριν οι σχολικές αρχές προλάβουν να λάβουν οποιαδήποτε μέτρα, ο διευθυντής, οπαδός του ποδοσφαίρου, κλήθηκε να παρακολουθήσει τον αγώνα του Ντιέγκο. Ο διευθυντής έμεινε κατάπληκτος από αυτό που είδε. Ο Bums σημείωσε ότι "την επόμενη ημέρα ο Ντιέγκο "περνάει" όλες τις εξετάσεις του και απαλλάσσεται από κάθε περαιτέρω επίσκεψη στο σχολείο" (σ. 49). Αργότερα, η κακή εκπαίδευση του Μαραντόνα θα τον οδηγήσει σε πολλές απερίσκεπτες αποφάσεις. Το δεύτερο περιστατικό που επεσήμανε ο Bums ήταν η εισαγωγή αυξητικών ορμονών για την ενίσχυση του μικρού κορμού του Μαραντόνα. Τελικά, "τα ναρκωτικά γίνονται ένα ανεκτό μέρος της ζωής του Μαραντόνα και θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην καριέρα και την προσωπική του ζωή τα επόμενα χρόνια" (Bums, σ. 53).

3.2 Η καριέρα του Μαραντόνα ως επαγγελματία ποδοσφαιριστή

Σε διεθνές επίπεδο, η καριέρα του Μαραντόνα στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο ξεκίνησε το 1979 με την εθνική ομάδα νέων που έπαιξε στην Ιαπωνία και τον σύστησε για πρώτη φορά στον κόσμο. Αργότερα, το 1982, εντάχθηκε στην ποδοσφαιρική ομάδα της Μπαρτσελόνα στην Ισπανία, όπου υπέστη τον χειρότερο τραυματισμό της καριέρας του, σπάζοντας τον αριστερό του αστράγαλο και προκαλώντας ρήξη συνδέσμων. Δύο χρόνια αργότερα, το 1984, εντάχθηκε στην ποδοσφαιρική ομάδα της Νάπολης στη νότια Ιταλία, όπου συνέχισε να διαπρέπει ως αθλητής και να κερδίζει διεθνή αναγνώριση. Το 1986, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου διεξήχθη στο Μεξικό και ο Μαραντόνα έπαιξε ως μέλος της Εθνικής Ομάδας της Αργεντινής. (Για τη διοργάνωση του World Cup, οι εθνικές ομάδες μπορούν να επιστρατεύουν τους γηγενείς παίκτες τους που έχουν συμβόλαιο με ομάδες άλλων χωρών) (Medel, 2020).

Στον προημιτελικό του World Cup στο Μεξικό εκείνης της χρονιάς, ο Μαραντόνα πέτυχε το πιο διάσημο και αμφιλεγόμενο γκολ του με το χέρι του. Παρά τις αμφιβολίες και τις διαμαρτυρίες των Βρετανών, ο διαιτητής που δεν είχε δει τη φάση κήρυξε το γκολ έγκυρο, αφού ο συνάδελφός του τον διαβεβαίωσε ότι το χέρι του Μαραντόνα δεν άγγιξε τη μπάλα. Λίγο μετά από αυτό το αμφιλεγόμενο γκολ, ο Μαραντόνα το ακολούθησε με ένα υπέροχο δεύτερο γκολ σε μια νίκη 2-1 επί της Αγγλίας. Ο θρίαμβος της Αργεντινής επί της Αγγλίας ήταν πολύ σημαντικός και αξιομνημόνευτος επειδή η χώρα είχε μόλις χάσει τον περιβόητο πλέον τετραετή πόλεμο των Νήσων Μαλβίνας (ή Νήσων Φόκλαντ) εναντίον της Αγγλίας για την κατοχή τους. Στον τελικό, ο Μαραντόνα οδήγησε την Αργεντινή στη νίκη και νίκησε τη Δυτική Γερμανία με 3-2. Στο Μπουένος Άιρες ο κόσμος χόρευε και κορνάριζε, οι αφίσες στους δρόμους ανακήρυτταν τον Μαραντόνα πρόεδρο και ο σεβασμιότατος Jorge Caseretto της επισκοπής SanIsidro δήλωσε ότι "είχε ήδη κανονίσει μια νίκη με τον Θεό" (Gammon, 1986, παρ. 3). Όταν η ομάδα της Αργεντινής έφτασε πίσω στο Μπουένος Άιρες, την υποδέχτηκε ο πρόεδρος Αλφονσίν στο προεδρικό μέγαρο, ενώ πλήθος κόσμου συγκεντρώθηκε έξω για να γιορτάσει τους πρωταθλητές.

Μετά το Παγκόσμιο Κύπελλο του 1986, ο Μαραντόνα επέστρεψε στην Ιταλία, όπου οδήγησε την ποδοσφαιρική ομάδα της Νάπολης στα δύο πρώτα εθνικά πρωταθλήματα στην ιστορία του συλλόγου. Τη βοήθησε επίσης να κερδίσει την

πρώτη της νίκη σε διεθνή διοργάνωση. Το 1990, το Παγκόσμιο Κύπελλο διεξήχθη στην Ιταλία. Αν και ο Μαραντόνα έπαιζε επαγγελματικά για μια ιταλική ομάδα, οδήγησε και πάλι την εθνική ομάδα της Αργεντινής στον τελικό. Αυτή τη φορά η ομάδα έχασε 1-0 από τη Δυτική Γερμανία. Στη συνέχεια, επέστρεψε στη Νάπολη για μια τρίτη σεζόν (Archetti, 2002).

3.3 Η επίσκεψη στο Βατικανό

Η επίσκεψη του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό το 1987 έμεινε στην ιστορία για τα αμφιλεγόμενα σχόλια που έκανε κατά τη συνάντησή του με τον Πάπα Ιωάννη Παύλο Β'. Ο Μαραντόνα, γνωστός για τις ευθείες απόψεις του και το εξαιρετικό ποδοσφαιρικό του ταλέντο, χρησιμοποίησε την ευκαιρία για να αναδείξει το ζήτημα της φτώχειας, ιδίως σε αντίθεση με τον πλούτο του Βατικανού. Ο ίδιος άσκησε διάσημη κριτική στη χλιδή που παρατηρούσε, προτείνοντας ότι η Εκκλησία θα έπρεπε να πουλήσει το χρυσό της για να βοηθήσει τους φτωχούς. Το περιστατικό αυτό αναφέρεται συχνά ως παράδειγμα της προθυμίας του Μαραντόνα να πει τη γνώμη του για κοινωνικά θέματα, ανεξάρτητα από το περιβάλλον ή το ενδεχόμενο αντιπαράθεσης.

Ο Ντιέγκο Μαραντόνα κατηγόρησε κάποτε τον Πάπα Ιωάννη Παύλο II ότι του έδειξε "παντελή έλλειψη σεβασμού" και προκάλεσε τον Ποντίφικα να πουλήσει τα περίτεχνα ταβάνια στο Βατικανό για να ταΐσει τους φτωχούς του κόσμου. Η ιστορία της ακρόασης του Αργεντινού θρύλου του ποδοσφαίρου με τον Πάπα το 2000 ήρθε στο φως μετά τον θάνατό του σε ηλικία 60 ετών. Ο Μαραντόνα ήταν αναστατωμένος που ο Πάπας Ιωάννης Παύλος του έδωσε το ίδιο κομποσκοίνι με όλους τους άλλους και όχι ένα ειδικό, όταν συναντήθηκαν στη Ρώμη πριν από πολλά χρόνια. Και ενδεχομένως βοήθησε να εξηγηθεί ένα μεταγενέστερο ξέσπασμα εναντίον του επικεφαλής της Καθολικής Εκκλησίας, όταν είπε: "Έχω πάει στο Βατικανό και έχω δει τα χρυσά ταβάνια. Και μετά ακούω τον Πάπα να λέει ότι η Εκκλησία ενδιαφέρεται για τα φτωχά παιδιά. 'Και λοιπόν; Πούλα τα ταβάνια, φίλε! Δεν έχεις τίποτα που να σε ωφελεί. Ήσουν μόνο τερματοφύλακας. Ο Μαραντόνα διπλασίασε τις απόψεις του όταν επέστρεψε στο Βατικανό το 2014, λέγοντας: "Μπήκα στο Βατικανό και είδα αυτή τη χρυσή οροφή. Και είπα στον εαυτό μου πώς μπορεί κάποιος να είναι κάθαρμο ώστε να ζει με μια χρυσή στέγη και μετά να πηγαίνει σε φτωχές χώρες και να φιλάει παιδιά με γεμάτη κοιλιά; Σταμάτησα να πιστεύω" (Shergold, 2020).

Τα σχόλια του Ντιέγκο Μαραντόνα κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στο Βατικανό, ιδίως η κριτική του για τον πλούτο της Εκκλησίας εν μέσω της παγκόσμιας φτώχειας, υπογραμμίζουν τον περίπλοκο ιστό κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και ταξικών ζητημάτων που διαπερνούν το ποδόσφαιρο, το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο. Οι ενέργειές του χρησιμεύουν ως ισχυρό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο το ποδόσφαιρο ξεπερνά τον απλό αθλητικό ανταγωνισμό για να αντανακλά ευρύτερες κοινωνικές ανησυχίες.

1. Κοινωνικό πεδίο: Η κριτική του Μαραντόνα στον πλούτο του Βατικανού μπροστά στην παγκόσμια φτώχεια αντανακλά την κοινωνική συνείδηση που μπορεί να εκφραστεί μέσω της πλατφόρμας του ποδοσφαίρου. Η προθυμία του να μιλήσει κατά των αντιληπτών κοινωνικών αδικιών, ακόμη και σε ένα τόσο μεγαλοπρεπές περιβάλλον όπως το Βατικανό, υπογραμμίζει πώς οι ποδοσφαιρικές προσωπικότητες μπορούν να αξιοποιήσουν τη φήμη τους για να αναδείξουν και ενδεχομένως να αντιμετωπίσουν κοινωνικά ζητήματα. Το ποδόσφαιρο, με τους μαζικούς παγκόσμιους οπαδούς του, προσφέρει μια μοναδική πλατφόρμα για κοινωνικό σχολιασμό και ακτιβισμό.

2. Πολιτικό πεδίο: Το περιστατικό αναδεικνύει την πολιτική επιρροή που μπορούν να ασκήσουν οι προσωπικότητες του ποδοσφαίρου. Ασκώντας κριτική στο Βατικανό - ένα από τα πιο ισχυρά θρησκευτικά ιδρύματα στον κόσμο- ο Μαραντόνα έδειξε πώς οι ποδοσφαιριστές μπορούν να συμμετάσχουν στον πολιτικό διάλογο, αμφισβητώντας τις καθιερωμένες δομές εξουσίας και τους κανόνες. Τα σχόλιά του μπορούν να θεωρηθούν ως επιβεβαίωση της πολιτικής δράσης των ατόμων μέσα στο άθλημα, καταδεικνύοντας πώς το ποδόσφαιρο διασταυρώνεται με πολιτικά ζητήματα και μπορεί να αποτελέσει χώρο πολιτικής έκφρασης και ακτιβισμού.

3. Οικονομικό πεδίο: Η εστίαση του Μαραντόνα στον πλούτο του Βατικανού υποδεικνύει τις οικονομικές ανισότητες και τα ζητήματα κατανομής του πλούτου που αντικατοπτρίζονται στον κόσμο του ποδοσφαίρου. Το άθλημα είναι μια βιομηχανία πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων που χαρακτηρίζεται από σημαντικές οικονομικές ανισότητες, από τις πλουσιοπάροχες δαπάνες των κορυφαίων συλλόγων έως τους οικονομικούς αγώνες των ομάδων χαμηλότερης κατηγορίας και των οργανώσεων βάσης. Τονίζοντας την αντίθεση μεταξύ του πλούτου του Βατικανού και της

παγκόσμιας φτώχειας, ο Μαραντόνα σχολίασε εμμέσως παρόμοιες οικονομικές ανισότητες στο ίδιο το ποδόσφαιρο.

4. Κλαδικό πεδίο: Το περιστατικό υπογραμμίζει την ταξική δυναμική που υπάρχει στο ποδόσφαιρο. Ο Μαραντόνα, ο οποίος προερχόταν από ταπεινό περιβάλλον και ανέβηκε σε παγκόσμια φήμη, είχε έντονη επίγνωση των ταξικών ζητημάτων. Η κριτική του για τη χλιδή του Βατικανού μπορεί να ερμηνευτεί ως κριτική των ευρύτερων ταξικών διαχωρισμών που το ποδόσφαιρο συχνά ενσωματώνει και μερικές φορές προκαλεί. Η καθολική απήχηση του ποδοσφαίρου σε διάφορες τάξεις το καθιστά ένα ισχυρό πεδίο για συζητήσεις και εντάσεις που σχετίζονται με την τάξη.

Οι ενέργειες και τα σχόλια του Μαραντόνα κατά την επίσκεψή του στο Βατικανό χρησιμεύουν ως υπενθύμιση ότι το ποδόσφαιρο δεν είναι απλώς ένα παιχνίδι αλλά μια αντανάκλαση ευρύτερων κοινωνικών δυναμικών. Το άθλημα παρέχει μια σκηνή στην οποία μπορεί να προβληθεί, να συζητηθεί και ενίοτε να αμφισβητηθεί η πολύπλοκη αλληλεπίδραση κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και ταξικών ζητημάτων. Ως μία από τις πιο εμβληματικές μορφές του αθλήματος, ο Μαραντόνα κατανόησε τη δύναμη της πλατφόρμας του και δεν φοβήθηκε να τη χρησιμοποιήσει για να μιλήσει για θέματα που τον ενδιέφεραν με πάθος, εδραιώνοντας έτσι την κληρονομιά του όχι μόνο ως ποδοσφαιρικού θρύλου αλλά και ως κοινωνικού σχολιαστή.

3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Το κεφάλαιο που περιγράφει την επίσκεψη του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό το 1987 και προσφέρει μια οδυνηρή εικόνα της πολύπλευρης φύσης του ποδοσφαίρου πέρα από το γήπεδο. Η τολμηρή κριτική του Μαραντόνα στη χλιδή του Βατικανού μπροστά στην παγκόσμια φτώχεια συμπυκνώνει τα ευρύτερα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και ταξικά ζητήματα που είναι συνυφασμένα με το άθλημα.

Η ειλικρίνεια του Μαραντόνα κατά τη συνάντησή του με τον Πάπα Ιωάννη Παύλο II αποτελεί παράδειγμα της κοινωνικής συνείδησης που μπορεί να εκφραστεί μέσω του ποδοσφαίρου. Η προθυμία του να αμφισβητήσει τις καθιερωμένες δομές εξουσίας αναδεικνύει τη μοναδική ικανότητα του ποδοσφαίρου ως πλατφόρμα κοινωνικού σχολιασμού και ακτιβισμού. Επιπλέον, η κριτική του Μαραντόνα υπογραμμίζει την πολιτική επιρροή που ασκούν οι προσωπικότητες του ποδοσφαίρου, καταδεικνύοντας

πώς μπορούν να συμμετάσχουν στον πολιτικό διάλογο και να αμφισβητήσουν την εξουσία.

Από οικονομική άποψη, η εστίαση του Μαραντόνα στον πλούτο του Βατικανού αντανακλά ευρύτερα ζητήματα οικονομικής ανισότητας στο ίδιο το ποδόσφαιρο. Το άθλημα, μια βιομηχανία πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων, αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές ανισότητες, από τις πλούσιες δαπάνες των κορυφαίων συλλόγων μέχρι τους οικονομικούς αγώνες των οργανώσεων βάσης. Η κριτική του Μαραντόνα επεκτείνεται έτσι πέρα από το Βατικανό και ασκεί κριτική στις οικονομικές αδικίες που ενυπάρχουν στον κόσμο του ποδοσφαίρου.

Ακόμη, το υπόβαθρο του Μαραντόνα ως ήρωα της εργατικής τάξης υπογραμμίζει την ταξική δυναμική που επικρατεί στο ποδόσφαιρο. Η άνοδός του από τις ταπεινές του καταβολές στην παγκόσμια φήμη προσδίδει στην κριτική του αυθεντικότητα, βρίσκοντας απήχηση σε άτομα από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Η παγκόσμια απήχηση του ποδοσφαίρου το καθιστά γόνιμο έδαφος για συζητήσεις που σχετίζονται με την τάξη, με τις πράξεις του Μαραντόνα να λειτουργούν ως καταλύτης για τέτοιες συζητήσεις.

Τελικά, η επίσκεψη του Μαραντόνα στο Βατικανό υπερβαίνει την απλή αθλητική σημασία, συμβολίζοντας την ευρύτερη κοινωνική σημασία του ποδοσφαίρου. Η κληρονομιά του τόσο ως θρύλου του ποδοσφαίρου όσο και ως κοινωνικού σχολιαστή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την προθυμία του να χρησιμοποιήσει την πλατφόρμα του για να αντιμετωπίσει πιεστικά κοινωνικά ζητήματα. Με τον τρόπο αυτό, ο Μαραντόνα ενσαρκώνει τη μεταμορφωτική δύναμη του ποδοσφαίρου ως καθρέφτη που αντανακλά και προκαλεί την πολυπλοκότητα του κόσμου πέρα από το γήπεδο.

4. Φιλικό παιχνίδι ποδοσφαίρου Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999

4.1 Ποδόσφαιρο και πολιτική

Πολλές χώρες χαρακτηρίζονται από έντονες εθνοτικές, γλωσσικές ή περιφερειακές διαιρέσεις, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε εντάσεις, ακόμη και σε ευθεία βία, με σαφώς επιζήμιες συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη. Η υπέρβαση τέτοιων διαιρέσεων αποτελεί εδώ και πολύ καιρό μια κρίσιμη πρόκληση για την εδραίωση των σύγχρονων κρατών, από την Ευρώπη του 19ου αιώνα έως τις σημερινές αναπτυσσόμενες χώρες, ακόμη και τις ανεπτυγμένες (π.χ. Ισπανία, Βέλγιο).

Αυτό έχει οδηγήσει πολλές χώρες στην υιοθέτηση των λεγόμενων πολιτικών "οικοδόμησης του έθνους", με στόχο τη σφυρηλάτηση μιας κοινής ταυτότητας, κάνοντας τους πολίτες να βλέπουν τον εαυτό τους ως μέρος του έθνους στο σύνολό του και όχι της συγκεκριμένης ομάδας τους, και "να αισθάνονται ένα επαρκές ποσοστό κοινών συμφερόντων, στόχων και προτιμήσεων ώστε να μην επιθυμούν να διαχωριστούν μεταξύ τους" (Alesina and Reich, 2015- Alesinaetal., 2017).

Παραδείγματα τέτοιων πολιτικών περιλαμβάνουν συνήθως την παροχή δημόσιων υπηρεσιών, από τη μαζική εκπαίδευση μέχρι τη στρατιωτική επιστράτευση και την κατασκευή υποδομών (Bandieraetal., 2018). Η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών, ωστόσο, απαιτεί ένα σημαντικό επίπεδο κρατικής ικανότητας και, ως εκ τούτου, θέτει ένα σαφές αίτημα: αν ο εσωτερικός κατακερματισμός αποτελεί εμπόδιο για την εδραίωση ενός ικανού κράτους, μπορεί να γίνει η ίδια ένα σημαντικό εμπόδιο για την υιοθέτηση πολιτικών που θα μπορούσαν να το ξεπεράσουν. Υπό το πρίσμα αυτής της πρόκλησης, οι χώρες καταφεύγουν επίσης σε άλλα "ηπιότερα" και λιγότερο απτά εργαλεία οικοδόμησης του έθνους, τα οποία περιλαμβάνουν τη χρήση συμβόλων - όπως η εθνική σημαία ή ο εθνικός ύμνος- που αποσκοπούν στην επίκληση και την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας (Billig, 1995). Ωστόσο, ενώ ένας τέτοιος "μπανάλ εθνικισμός" μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση μιας εθνικής ταυτότητας που έχει ήδη δημιουργηθεί, είναι απίθανο να είναι αρκετά ισχυρός για να κάνει μια τέτοια ταυτότητα να αναδυθεί.

Ανάμεσα σε αυτά τα δύο άκρα βρίσκονται οι εμπειρίες που οι πολίτες μιας χώρας αντιλαμβάνονται ως συλλογικά κοινές μεταξύ τους. Πράγματι, όπως επεσήμανε ο

Anderson (1983) στο θεμελιώδες έργο του για τον εθνικισμό, τα έθνη είναι κατά βάση "φανταστικές κοινότητες" και οι εξαιρετικά συμβολικές και συναισθηματικά φορτισμένες εμπειρίες είναι ζωτικής σημασίας για να ζωντανέψει η εικόνα της εθνικής κοινότητας στο μυαλό κάθε πολίτη. Πράγματι, λίγοι τομείς της ανθρώπινης προσπάθειας είναι τόσο αποτελεσματικοί όσο ο αθλητισμός στη δημιουργία φανταστικών εμπειριών και δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι, από τον Χίτλερ έως τον Μαντέλα, οι πολιτικοί ηγέτες προσπάθησαν συχνά να αξιοποιήσουν τη δύναμη του αθλητισμού για να ενισχύσουν τις εθνικές ταυτότητες (Hilton, 2011- Carlin, 2008- Hobsbawm, 1990- Allison, 2000).

Μια από τις πιο αξιοσημείωτες πτυχές του ποδοσφαίρου είναι η ικανότητά του να καταρρίπτει τα πολιτισμικά εμπόδια. Όταν οι άνθρωποι συναντιούνται για να παίξουν ή να παρακολουθήσουν έναν αγώνα, οι εθνικότητες και οι πολιτισμικές διαφορές γίνονται δευτερεύουσες σε σχέση με την κοινή αγάπη για το παιχνίδι. Το ποδόσφαιρο έχει μια μοναδική δύναμη να ενώνει ανθρώπους από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Ενισχύει την αίσθηση του ανήκειν και της ενότητας μεταξύ των ατόμων, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους. Το θέαμα των φιλάθλων που ζητωκραυγάζουν δίπλα-δίπλα, ανεμίζοντας σημαίες διαφορετικών εθνών, αποτελεί απόδειξη της ενωτικής δύναμης του όμορφου παιχνιδιού (Bar-On, 2014).

Ακόμη, το ποδόσφαιρο χρησιμεύει ως πλατφόρμα για πολιτιστικές ανταλλαγές. Όταν αγωνίζονται ομάδες από διαφορετικές χώρες, τόσο οι οπαδοί όσο και οι παίκτες έχουν την ευκαιρία να μάθουν για διαφορετικές παραδόσεις και έθιμα. Αυτή η ανταλλαγή προωθεί την αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό, αμφισβητώντας στην πορεία τα πολιτισμικά στερεότυπα. Επιπλέον, το ποδόσφαιρο γιορτάζει την ποικιλομορφία. Οι ομάδες συχνά αποτελούνται από παίκτες με διαφορετικό υπόβαθρο, ενισχύοντας τη συμμετοχικότητα και προωθώντας την πολυπολιτισμικότητα. Το άθλημα αγκαλιάζει άτομα διαφορετικών φυλών, θρησκειών και εθνοτήτων, αναδεικνύοντας την ομορφιά της αρμονικής συνύπαρξης (GueSt, 2019).

4.2 Ο πόλεμος του Κοσόβου

Η σύγκρουση στο Κόσοβο, (1998-99), σύγκρουση κατά την οποία οι Αλβανοί αντιτάχθηκαν στους Σέρβους και στην κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας (το απομεινάρι του πρώην ομοσπονδιακού κράτους, που αποτελείται από τις δημοκρατίες της Σερβίας και του Μαυροβουνίου) στο Κόσοβο. Η σύγκρουση κέρδισε ευρεία

διεθνή προσοχή και επιλύθηκε με την παρέμβαση του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) (Joenniemi, 2018). Το 1989 ο Ιμπραήμ Ρουγκόβα, ηγέτης των Αλβανών στη σερβική επαρχία του Κοσσυφοπεδίου, ξεκίνησε μια πολιτική μη βίαιης διαμαρτυρίας κατά της κατάργησης της συνταγματικής αυτονομίας της επαρχίας από τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, τότε πρόεδρο της σερβικής δημοκρατίας. Ο Μιλόσεβιτς και τα μέλη της σερβικής μειονότητας του Κοσσυφοπεδίου αντιδρούσαν επί μακρόν στο γεγονός ότι οι μουσουλμάνοι Αλβανοί είχαν τον δημογραφικό έλεγχο μιας περιοχής που θεωρούνταν ιερή για τους Σέρβους (το Κοσσυφοπέδιο ήταν η έδρα της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας καθώς και ο τόπος της τουρκικής ήττας των Σέρβων το 1389 και της σερβικής νίκης επί των Τούρκων το 1912). Οι εντάσεις μεταξύ των δύο εθνοτικών ομάδων αυξήθηκαν και η άρνηση της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει το ζήτημα προσέφερε υποστήριξη στους πιο ριζοσπαστικούς αντιπάλους του Ρουγκόβα, οι οποίοι υποστήριζαν ότι τα αιτήματά τους δεν μπορούσαν να εξασφαλιστούν με ειρηνικά μέσα. Ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου (UCK) εμφανίστηκε το 1996 και οι σποραδικές επιθέσεις του κατά της σερβικής αστυνομίας και πολιτικών κλιμακώθηκαν σταθερά τα επόμενα δύο χρόνια (Kahn, 2017).

Μέχρι το 1998 οι ενέργειες του UCK θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως μια ουσιαστική ένοπλη εξέγερση. Η σερβική ειδική αστυνομία και, τελικά, οι γιουγκοσλαβικές ένοπλες δυνάμεις προσπάθησαν να επαναφέρουν τον έλεγχο της περιοχής. Οι φρικαλεότητες που διέπραξαν η αστυνομία, οι παραστρατιωτικές ομάδες και ο στρατός προκάλεσαν κύμα προσφύγων να εγκαταλείψουν την περιοχή και η κατάσταση πήρε μεγάλη δημοσιότητα από τα διεθνή μέσα ενημέρωσης. Η Ομάδα Επαφής -ένας άτυπος συνασπισμός των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ρωσίας- απαίτησε την κατάπαυση του πυρός, την αποχώρηση των γιουγκοσλαβικών και σερβικών δυνάμεων από το Κοσσυφοπέδιο, την επιστροφή των προσφύγων και την απεριόριστη πρόσβαση των διεθνών παρατηρητών. Ο Μιλόσεβιτς, ο οποίος είχε γίνει πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας το 1997, συμφώνησε να ικανοποιήσει τα περισσότερα από τα αιτήματα, αλλά απέτυχε να τα εφαρμόσει. Ο UCK ανασυντάχθηκε και εξοπλίστηκε κατά τη διάρκεια της κατάπαυσης του πυρός και ανανέωσε τις επιθέσεις του. Οι γιουγκοσλαβικές και σερβικές δυνάμεις απάντησαν με μια ανελέητη αντεπίθεση και επιδόθηκαν σε ένα πρόγραμμα εθνοκάθαρσης. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των

Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) καταδίκασε αυτή την υπερβολική χρήση βίας και επέβαλε εμπάργκο όπλων, αλλά η βία συνεχίστηκε (Drezon, 2014).

Οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν στο Ραμπουγιέ της Γαλλίας τον Φεβρουάριο του 1999, αλλά διακόπηκαν τον επόμενο μήνα. Στις 24 Μαρτίου το ΝΑΤΟ άρχισε αεροπορικές επιδρομές εναντίον σερβικών στρατιωτικών στόχων. Σε απάντηση, οι γιουγκοσλαβικές και σερβικές δυνάμεις εκδίωξαν όλους τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου, εκτοπίζοντας εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους στην Αλβανία, τη Μακεδονία (σημερινή Βόρεια Μακεδονία) και το Μαυροβούνιο. Οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ διήρκεσαν 11 εβδομάδες και τελικά επεκτάθηκαν στο Βελιγράδι, όπου προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές στις σερβικές υποδομές. Τον Ιούνιο το ΝΑΤΟ και η Γιουγκοσλαβία υπέγραψαν ειρηνευτική συμφωνία που περιέγραφε την αποχώρηση των στρατευμάτων και την επιστροφή σχεδόν ενός εκατομμυρίου εθνοτικών Αλβανών, καθώς και άλλων 500.000 εκτοπισμένων εντός της επαρχίας. Οι περισσότεροι Σέρβοι εγκατέλειψαν την περιοχή και κατά καιρούς σημειώθηκαν αντίποινα εναντίον όσων παρέμειναν (Joenniemi, 2018).

Οι εντάσεις μεταξύ Αλβανών και Σέρβων στο Κοσσυφοπέδιο συνεχίστηκαν και τον 21ο αιώνα. Σημειώθηκαν σποραδικά επεισόδια βίας, όπως όταν ξέσπασαν αντισερβικές ταραχές τον Μάρτιο του 2004 σε πολλές πόλεις και κωμοπόλεις στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου. Οι ταραχές στοίχισαν τη ζωή σε περίπου 30 ανθρώπους και είχαν ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό περισσότερων από 4.000 Σέρβων και άλλων μειονοτήτων. Τον Φεβρουάριο του 2008 το Κοσσυφοπέδιο κήρυξε την ανεξαρτησία του από τη Σερβία (η Γιουγκοσλαβία έπαψε να υφίσταται το 2003, δίνοντας τη θέση της στην ομοσπονδία Σερβίας και Μαυροβουνίου, η οποία διαλύθηκε το 2006). Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες και αρκετά σημαίνοντα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέλεξαν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, η Σερβία δεν το έκανε (Kahn, 2017).

4.3 Φιλικό παιχνίδι ποδοσφαίρου Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999

4.3.1 Η ομάδα της Παρτίζαν

Η Fudbalski klub Partizan (Partizan Football Club), γνωστή ως Partizan Belgrade στα αγγλικά, είναι σερβική επαγγελματική ποδοσφαιρική ομάδα με έδρα το Βελιγράδι. Αποτελεί σημαντικό τμήμα του πολυαθλητικού συλλόγου Partizan. Ο σύλλογος αγωνίζεται στη σερβική Super Liga και έχει περάσει όλη την ιστορία του στην κορυφαία κατηγορία του γιουγκοσλαβικού και σερβικού ποδοσφαίρου, κατακτώντας συνολικά 46 επίσημα τρόπαια, ενώ τερματίζει δεύτερος στον πίνακα όλων των εποχών του γιουγκοσλαβικού πρωταθλήματος. Η έδρα της είναι το Στάδιο Παρτιζάν στο Βελιγράδι, όπου η ομάδα αγωνίζεται από το 1949. Η Παρτιζάν κατέχει ρεκόρ, όπως η συμμετοχή της στον πρώτο αγώνα για το Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης στις 4 Σεπτεμβρίου 1955, καθώς και το γεγονός ότι έγινε η πρώτη ομάδα από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη που έφτασε στον τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών Ευρώπης, όταν το έκανε το 1966. Η Παρτιζάν ήταν η πρώτη σερβική ομάδα που συμμετείχε στη φάση των ομίλων του Τσάμπιονς Λιγκ (Stadiuminfo, 2013).

Ο σύλλογος έχει μακροχρόνια αντιπαλότητα με τον Ερυθρό Αστέρα Βελιγραδίου. Οι αγώνες μεταξύ αυτών των δύο συλλόγων είναι γνωστοί ως το Αιώνιο Ντέρμπι και αξιολογούνται ως μία από τις μεγαλύτερες διασταυρούμενες αναμετρήσεις στον κόσμο. Η Παρτιζάν έχει επίσης οπαδούς σε ορισμένες από τις πρώην Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες και στη σερβική διασπορά. Το δημοφιλές παρατσούκλι τους " Ατμομηχανή" (Parnivaljak) χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο ρεπορτάζ του Τύπου μετά το 7-1 σφυροκόπημα του Ερυθρού Αστέρα στο 13ο αιώσιο ντέρμπι στις 6 Δεκεμβρίου 1953. Αυτό το παρατσούκλι ενσωματώθηκε αργότερα στους στίχους του ύμνου του συλλόγου. Η Ακαδημία Νέων της Partizan είναι μία από τις πιο γνωστές και προσανατολισμένες στις εξαγωγές στην Ευρώπη. Η έκθεση του Παρατηρητηρίου Ποδοσφαίρου του CIES (Διεθνές Κέντρο Αθλητικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Neuchâtel) του Νοεμβρίου 2015 κατατάσσει την Partizan στην πρώτη θέση των προπονητικών συλλόγων από τα 31 ευρωπαϊκά πρωταθλήματα που εξετάστηκαν. Η έκθεση του CIES του 2019 επιβεβαίωσε την Partizan ως τον πιο παραγωγικό προπονητικό σύλλογο στην Ευρώπη, με 75 από τους αποφοίτους της ακαδημίας της να παίζουν σήμερα σε 31 κορυφαίες ευρωπαϊκές κατηγορίες (FIFA.com, 2012).

4.3.2 Η ομάδα της ΑΕΚ

Η Αθλητική Ένωσις Κωνσταντινουπόλεως (Α.Ε.Κ.) είναι ένα ελληνικό αθλητικό σωματείο με έδρα τη Νέα Φιλαδέλφεια. Ιδρύθηκε το 1924 και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους αθλητικούς συλλόγους στην Ελλάδα. Το τμήμα ποδοσφαίρου της Α.Ε.Κ. ανταγωνίζεται στην επαγγελματική κατηγορία της Super League 1 υπό την επωνυμία "ΑΕΚ Π.Α.Ε."

Έχει κατακτήσει 13 πρωταθλήματα Ελλάδας και 16 Κύπελλα Ελλάδας. Η έδρα της Α.Ε.Κ. είναι το σύγχρονο Γήπεδο Ουραρ ΑRENA στη Νέα Φιλαδέλφεια, το οποίο έχει χωρητικότητα 32,500 θέσεων. Προηγουμένως, αγωνιζόταν στο Ολυμπιακό Στάδιο Αθηνών (Ο.Α.Κ.Α.) και στο Στάδιο "Νίκος Γκούμας" στη Νέα Φιλαδέλφεια, προτού καταστραφεί αυτό το τελευταίο. Επιπλέον, το καλοκαίρι του 2021 ξεκίνησε η κατασκευή ενός νέου γηπέδου στα Σπάτα Αττικής με προδιαγραφές U.E.F.A., το οποίο θα χρησιμοποιείται από την Α.Ε.Κ. Π.Α.Ε. για αγώνες και προπονήσεις της δεύτερης ομάδας, των τμημάτων των ακαδημιών και ως δεύτερη έδρα της πρώτης ομάδας, με χωρητικότητα 3,000 θεατών(aekfc.gr, 2023).

4.3.3 Παρτίζαν-ΑΕΚ Σερβία 1999

Στις 28 Φεβρουαρίου του 1998 ξεκίνησε ο λεγόμενος πόλεμος του Κοσσόβου ο οποίος διήρκησε μέχρι τις 11/06/1999, τα αντίπαλα στρατόπεδα ήταν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, η οποία τότε περιλάμβανε το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, και ο Απελευθερωτικός στρατός του Κοσσόβου, ο οποίος διέθετε αεροπορική υποστήριξη από το Νότο. Στους βομβαρδισμούς υπήρξε συμμετοχή ως 1000 αεροσκαφών που επιχειρούσαν κυρίως από βάσεις στην Ιταλία.

Σε αυτό το πλαίσιο ο Δημήτρης Μελισσανίδης - εμπνευστής του εγχειρήματος έχοντας τη σύμφωνη γνώμη του ποδοσφαιρικού τμήματος θέτει επί τάπητος την ιδέα για το φιλικό παιχνίδι υπέρ της ειρήνης στο Βελιγράδι. Το 1999, στις 7 Απριλίου, τη Μεγάλη Τετάρτη, εν μέσω των βομβαρδισμών της Σερβίας, η ΑΕΚ έδωσε φιλικό αγώνα στο Βελιγράδι εναντίον της Παρτιζάν, στέλνοντας έτσι ένα μήνυμα ειρήνης και αλληλεγγύης. Η συντριπτική πλειοψηφία των ποδοσφαιριστών και των μελών του ποδοσφαιρικού τμήματος ήταν μέρος αυτού του ταξιδιού. Το 1999, η ελληνική αποστολή έφτασε στη σερβική πρωτεύουσα και έγινε δεκτή από τους Σέρβους με ελληνικό ψωμί και αλάτι, σύμβολο της σερβικής φιλοξενίας. Οι παίκτες των δύο ομάδων βρέθηκαν μαζί στο γήπεδο, κρατώντας ένα πανό που έγραφε "NATO

σταματήστε τον πόλεμο, σταματήστε τους βομβαρδισμούς" και φορώντας ειδικές φανέλες. Στο 68ο λεπτό του αγώνα, και ενώ το σκορ ήταν 1-1, οι οπαδοί των δύο ομάδων έκαναν την ειρηνική εισβολή και σταμάτησαν τον αγώνα για να αγκαλιαστούν (European Football Development Network. 2017).

Στις 02/04/1999 αντιπροσωπεία της ΑΕΚ επισκέπτεται την πρεσβεία της Γιουγκοσλαβίας και στις 06/04/1999 ο ελληνικός σύλλογος αναχωρεί αεροπορικός για τη Βουδαπέστη μαζί με σπουδαίες προσωπικότητες της ελληνικής κοινωνίας, όπως ο Μανώλης Γλέζος. Στις 07/04/1999 στο γήπεδο της Παρτιζάν διεξάγεται το αγώνας που έμεινε στην ιστορία «Σταματήστε τον πόλεμο, σταματήστε τον βομβαρδισμό» έγραφε το πανό που κρατούσαν οι ποδοσφαιριστές των δύο ομάδων κατά την είσοδο τους τον αγωνιστικό χώρο. Η ΑΕΚ έστειλε ένα μήνυμα αλληλεγγύης και ειρήνης, δηλώνοντας ότι θα παλέψει για τη φανέλα της ειρήνης. Σε ένα Βελιγράδι που είχε μετατραπεί σε βομβαρδισμένη πόλη και όπου το σκοτάδι του πολέμου κυριαρχούσε, η ελπίδα άναψε μέσα από το χαμόγελο και το θάρρος των Σέρβων. Στα γήπεδα, οι παίκτες της ΑΕΚ και της Παρτιζάν κρατούσαν πανό με μηνύματα καλώντας για την άμεση πραγμάτωση της ειρήνης και τον τερματισμό των συγκρούσεων. Το ποδόσφαιρο εν μέσω εμπόλεμης ζώνης αφηφούσε τις βόμβες και έστελνε ένα πανανθρώπινο μήνυμα αγάπης υπέρ της ειρήνης και εναντίον του πολέμου (Gazzetta.gr, 2023).

4.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Το κεφάλαιο που περιγράφει λεπτομερώς τον φιλικό ποδοσφαιρικό αγώνα μεταξύ της Παρτιζάν και της ΑΕΚ το 1999 με φόντο τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου προσφέρει μια συναρπαστική αφήγηση του αθλητισμού που υπερβαίνει τις πολιτικές συγκρούσεις για την προώθηση της ειρήνης και της αλληλεγγύης. Ενάντια στη ζοφερή πραγματικότητα του πολέμου και της καταστροφής, ο αγώνας αυτός στέκεται ως φάρος ελπίδας, καταδεικνύοντας την ενωτική δύναμη του ποδοσφαίρου σε καιρούς αντιξοότητας.

Το πλαίσιο του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο, που χαρακτηρίζεται από εθνοτικές εντάσεις και βία, υπογραμμίζει τη σημασία πρωτοβουλιών όπως ο αγώνας Partizan-AEK. Εν μέσω αεροπορικών επιδρομών και εκτοπισμού αμάχων, η απόφαση να διοργανωθεί μια φιλική ποδοσφαιρική συνάντηση συμβολίζει την ανθεκτικότητα του ανθρώπινου πνεύματος και την παγκόσμια επιθυμία για ειρήνη. Αποτελεί μια

συγκλονιστική υπενθύμιση ότι ακόμη και στις πιο σκοτεινές εποχές, μπορούν να προκύψουν χειρονομίες αλληλεγγύης και συμπόνιας, που ξεπερνούν τις πολιτικές διαιρέσεις και ενισχύουν τους δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων.

Η συμμετοχή και των δύο ομάδων στον αγώνα, συνοδευόμενη από συμβολικές χειρονομίες, όπως το κράτημα πανό που ζητούσε τον τερματισμό των βομβαρδισμών, αποτελεί παράδειγμα του ρόλου του αθλητισμού ως πλατφόρμα για την προάσπιση της ειρήνης και της συμφιλίωσης. Πέρα από τα όρια της εθνικότητας, οι παίκτες και οι οπαδοί ενώθηκαν για να στείλουν ένα ισχυρό μήνυμα κατά της βίας και των συγκρούσεων, ενσαρκώνοντας το πνεύμα της ενότητας και της συμπόνιας.

Επιπλέον, ο αγώνας αναδεικνύει την ικανότητα του ποδοσφαίρου να ενισχύει τις πολιτιστικές ανταλλαγές και να προωθεί την κατανόηση μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων. Παρά το γεγονός ότι προέρχονταν από διαφορετικά περιβάλλοντα και αντιμετώπισαν τη φρίκη του πολέμου, οι παίκτες και οι οπαδοί βρήκαν κοινό έδαφος στο γήπεδο του ποδοσφαίρου, γιορτάζοντας την κοινή αγάπη για το παιχνίδι και αγκαλιάζοντας τις αξίες της ειρήνης και της αλληλεγγύης.

Εκ των υστέρων, ο αγώνας Partizan-AEK του 1999 χρησιμεύει ως απόδειξη της μεταμορφωτικής δυνατότητας του αθλητισμού να προάγει την κοινωνική συνοχή και να χτίζει γέφυρες μεταξύ των κοινοτήτων. Αποτελεί παράδειγμα της ικανότητας του ποδοσφαίρου να υπερβαίνει τις πολιτικές διαιρέσεις και να εμπνέει ελπίδα μπροστά στις αντιξοότητες. Ως λαμπρό παράδειγμα αθλητικής διπλωματίας, αυτός ο αγώνας συνεχίζει να έχει απήχηση ως μια ισχυρή υπενθύμιση της διαρκούς ανθρώπινης αναζήτησης για ειρήνη και αλληλεγγύη, ακόμη και στις πιο δύσκολες συνθήκες.

5. Ρατσισμός και ποδόσφαιρο

Τα θέματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση και τη διαφορετικότητα κυριαρχούν στα πρωτοσέλιδα των ειδήσεων των σύγχρονων ευρωπαϊκών μέσων ενημέρωσης. Αυτό ισχύει και για τις Κάτω Χώρες, όπου οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης υπογραμμίζουν την ανάγκη διαχείρισης της εισροής προσφύγων και τονίζουν ότι οι μετανάστες πρέπει να ενσωματωθούν πλήρως στην κοινωνία. Το Ισλάμ, ειδικότερα, θεωρείται - από τον Τύπο καθώς και από πολλούς πολιτικούς και το λαϊκό κοινό - ως ασυμβίβαστο με τις "δυτικές" πολιτιστικές αξίες και ως εμπόδιο για την ενσωμάτωση των μειονοτικών εθνοτικών ομάδων. Επιπλέον, οι έντονα ριζωμένες αποικιοκρατικές και ρατσιστικές ανησυχίες παρέμειναν σημαντικές στην ολλανδική κοινωνία και τα μέσα ενημέρωσης. Τα τελευταία χρόνια, οι φυλετικές διαιρέσεις και οι ρατσιστικές νοοτροπίες έχουν γίνει πιο ορατές και ρητές (Wekker, 2016).

Αυτό δεν αφορά μόνο τις Κάτω Χώρες, αλλά έχει συζητηθεί και για άλλες χώρες όπως, για παράδειγμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο ή η Φινλανδία (Hylton, 2009). Ένας σημαντικός αλλά συχνά μη αναγνωρισμένος χώρος για την αναπαραγωγή των ηγεμονικών λόγων γύρω από τη φυλή και την εθνικότητα στη σύγχρονη κοινωνία είναι το ποδόσφαιρο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Van Sterkenburg & Spraij, 2016). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για το ανδρικό ποδόσφαιρο στην τηλεόραση, το οποίο χαρακτηρίζεται από το τεράστιο "ζωντανό" κοινό του, καθώς και από την προβολή που δίνει σε παίκτες διαφορετικής φυλετικής/εθνοτικής προέλευσης. Διάφοροι ερευνητές έχουν προσπαθήσει να αποτυπώσουν τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης δίνουν νόημα σε ποδοσφαιριστές και αθλητές διαφορετικής φυλετικής/εθνοτικής καταγωγής (π.χ. Hylton, 2009- Van Sterkenburg, Knoppers & De Leeuw, 2012). Οι περισσότερες αναλύσεις περιεχομένου των αθλητικών μέσων ενημέρωσης έχουν προσανατολιστεί στις ΗΠΑ ή στο Ηνωμένο Βασίλειο και έχουν ορίσει τη φυλή με όρους "μαύρου" και "λευκού" (VanSterkenburgetal., 2012).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα αθλητικά μέσα ενημέρωσης συχνά συνδέουν τους μαύρους αθλητές και αθλήτριες με τον φυσικό αθλητισμό και τη γενετική αθλητική ανωτερότητα (Carrington, 2001- Hylton, 2015). Οι λευκοί αθλητές, από την άλλη πλευρά, συνδέονται συχνότερα με τη σκληρή δουλειά, την αφοσίωση και την ευφυΐα ή παραμένουν πιο αόρατοι στην κάλυψη, αποτελώντας έτσι τον "αόρατο κανόνα", σε

σχέση με τον οποίο οι μαύροι αθλητές κατασκευάζονται ως εξαιρετικοί "φυσικοί" αθλητές (Bradburyetal., 2011- Hylton, 2009). Αυτός ο ρατσιστικός λόγος για τους μαύρους και τους λευκούς αθλητές είναι ευρέως διαδεδομένος και έχει βρεθεί στα αθλητικά μέσα ενημέρωσης σε όλο τον κόσμο (Coakleyetal., 2008). Η πανταχού παρουσία και η καθημερινή επανάληψη τέτοιων λόγων σημαίνει ότι μπορούν εύκολα να γίνουν μέρος της κοινής γνώσης. Κατά συνέπεια, φυσικοποιούν μια κοινωνική ιεραρχία στην οποία τα (λευκά) εθνικά άτομα της πλειοψηφίας συνδέονται με δεξιότητες όπως η ηγεσία και η νοοτροπία που συνήθως αξιολογούνται θετικότερα από χαρακτηριστικά όπως η φυσική αθλητικότητα που αποδίδονται στις (μη λευκές) φυλετικές/εθνικές μειονότητες. Οι Mülleretal. (2007) χρησιμοποίησαν γι' αυτό τον όρο ρατσιστικοποίηση, ο οποίος αναφέρεται στις συνήθειες, υποσυνείδητες και καθημερινές πρακτικές της φυλετικής/εθνοτικής κατηγοριοποίησης και των στερεοτύπων μέσω των οποίων ο καθημερινός ρατσισμός εξομαλύνεται.

5.1 Φυλή και εθνικότητα

Ακολουθώντας μια θεωρητική προσέγγιση η φυλή και η εθνικότητα αναφέρονται όχι ως "ιδιότητες" ή "ουσίες" που κατοικούν στα άτομα, αλλά μάλλον ως φυσικοποιημένες κοινωνικές κατασκευές που λειτουργούν στην καθημερινή κουλτούρα, μεταξύ άλλων στο διαμεσολαβημένο ποδόσφαιρο και στην "τηλεοπτική συζήτηση" για το ποδόσφαιρο (Hylton, 2015- Pitcher, 2014). Διάφοροι μελετητές έχουν κάνει διάκριση μεταξύ των εννοιών της φυλής και της εθνότητας, με την εθνότητα να αναφέρεται συνήθως σε πολιτισμικά χαρακτηριστικά όπως η γλώσσα, η ενδυμασία, οι κανόνες και οι αξίες, και τη "φυλή" να αναφέρεται σε βιολογικά χαρακτηριστικά όπως το χρώμα του δέρματος, η "φυσική" δύναμη ή άλλοι φυσικοί δείκτες. Αν και μπορεί κανείς να αναγνωρίσει αυτές τις αναλυτικές διακρίσεις μεταξύ φυλής και εθνότητας, υποστηρίζεται επίσης ότι η φυλή και η εθνότητα χρησιμοποιούνται συχνά με συγκεχυμένο τρόπο στον καθημερινό λόγο, διαταράσσοντας έτσι τις αναλυτικές διακρίσεις μεταξύ των εννοιών (Gunaratnam, 2003- Hall, 2000- Hylton, 2009).

Μια τέτοια συγχώνευση συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν οι εθνοτικές ομάδες συζητούνται ως βιολογικά ή σωματικά διαφορετικές μεταξύ τους ή, το αντίστροφο, όταν ένα μη λευκό χρώμα δέρματος συνδέεται με πολιτισμική κατωτερότητα (Van Sterkenburg, 2011). Οι Hall (2000) και Gunaratnam (2003) μίλησαν για τα δύο μητρώα του ρατσισμού, τη βιολογία και τον πολιτισμό, με το ένα να αποκτά

προτεραιότητα έναντι του άλλου ανάλογα με το πλαίσιο και την κατάσταση. Ο Morning (2009) έδειξε, για παράδειγμα, πώς οι φοιτητές στις ΗΠΑ εξίσωναν τη φυλή με την κουλτούρα και την εθνικότητα όταν συζητούσαν για τη "φυλή" με τη γενική έννοια, ενώ ισχυρίζονταν βιολογικά τεκμηριωμένες φυλετικές διαφορές μεταξύ μαύρων και λευκών όταν συζητούσαν για τις αθλητικές επιδόσεις.

Η καθημερινή συζήτηση για τη φυλή/εθνικότητα περιπλέκεται περαιτέρω από το γεγονός ότι όταν (ανα)δημιουργούν φυλετικούς/εθνικούς διαχωρισμούς, οι άνθρωποι αντλούν και από άλλους δείκτες διαφοράς, κυρίως αυτούς που εδράζονται στη θρησκεία ή την εθνικότητα (Hylton, 2009). Οι αναφορές στην εθνικότητα ή τη θρησκεία επιτρέπουν στους ανθρώπους να παρακάμψουν τη χρήση παλαιότερων, βιολογικά τεκμηριωμένων ρατσισμών που θεωρούνται ταμπού και αντ' αυτού να κατασκευάσουν πιο "αποδεκτές", κρυφές μορφές φυλετικής/εθνοτικής ιεραρχίας και εντός/εκτός (Morning, 2009).

5.2 Μελέτες περίπτωσης

5.2.1 Παιχνίδι Ουντινέζε– Μίλαν

Στις 20/01/2024 σημειώθηκε ρατσιστική επίθεση από οπαδούς της Ουντινέζε με υβριστικά συνθήματα κατά του τερματοφύλακα της Μίλαν. Οι παίκτες της Μίλαν αντέδρασαν αποχωρώντας από τον αγωνιστικό χώρο. Αυτή είναι μία από τις πολλές φορές που το ποδόσφαιρο γίνεται πομπός ρατσιστικών επιθέσεων μέσω κάποιων φιλάθλων που το παρακολουθούν. Τέσσερις οπαδοί της Ουντινέζε που έβριζαν ρατσιστικά τον τερματοφύλακα της Μίλαν, Μάικ Μαϊνάν, τιμωρήθηκαν με ισόβια κάθειρξη. Το περιστατικό είχε αναγκάσει να διακοπεί ο αγώνας της Serie A μεταξύ των δύο ομάδων. Οι ύποπτοι βρίσκονταν επίσης υπό αστυνομική έρευνα, ενώ αξιολογείται το βίντεο από τον αγώνα της 20ής Ιανουαρίου. Η Ουντινέζε αναγκάστηκε να δώσει ένα εντός έδρας παιχνίδι κλεισμένων των θυρών.

Το παιχνίδι διακόπηκε για λίγο κατά τη διάρκεια του αγώνα στις 20 Ιανουαρίου, καθώς ο Γάλλος διεθνής αποχώρησε από τον αγωνιστικό χώρο, ακολουθούμενος από τους συμπαίκτες του. Ο 28χρονος είχε πει ότι άκουσε "θορύβους μαϊμού" από ένα τμήμα των οπαδών των γηπεδούχων, ενώ ζήτησε επίσης να επιβληθούν "πολύ αυστηρές κυρώσεις". Οι παραβάτες δεν μπορούσαν πλέον να παρευρίσκονται στο γήπεδο Bluenergy, ενώ τους απαγορεύτηκε επίσης η είσοδος σε όλα τα ιταλικά γήπεδα για πέντε χρόνια.

"Η Udinese Calcio επιβεβαίωσε ότι έχει εντοπίσει τέσσερα ακόμη άτομα που σχετίζονται με το περιστατικό διάκρισης προς τον παίκτη της Μίλαν Μάικ Μαϊνάν", ανέφερε ο σύλλογος σε ανακοίνωσή του. "Αυτά τα άτομα θα αποκλειστούν επίσης από το γήπεδο Bluenergy για όλη τους τη ζωή".

Ο σύλλογος αναγκάστηκε να δώσει έναν αγώνα κεκλεισμένων των θυρών μετά το περιστατικό. Όπως συνέβη από την αρχή, ο σύλλογος συνέχισε το έργο του μαζί με την αστυνομία, επιβεβαιώνοντας την απόλυτη αποφασιστικότητά του να τιμωρήσει τους ενόχους ως απόδειξη της συγκεκριμένης δέσμευσής του ενάντια σε κάθε μορφή διάκρισης. Η πενταετής απαγόρευση ήταν η μέγιστη ποινή που μπορούν να επιβάλουν οι αρχές σε όσους παραβαίνουν για πρώτη φορά ρατσιστικές προσβολές σε ποδοσφαιρικό αγώνα (Eurosport, 2024).

5.2.2 Βιγιαρεάλ-Μπαρτσελόνα 2014

Τις περισσότερες φορές οι κοινή γνώμη καταδικάζει αυτές τις συμπεριφορές και στέκεται στο πλευρό των θυμάτων, όπως έγινε και στην περίπτωση του Ντάνι Άλβες το 2014 σε έναν αγώνα πρωταθλήματος μεταξύ Βιγιαρεάλ-Μπαρτσελόνα. Ο παίκτης της Μπαρτσελόνα πήγε να εκτελέσει ένα κόρνερ και οι οπαδοί του πέταξαν μία μπανάνα. Αυτή η ανεγκέφαλη - ρατσιστική κίνηση από οπαδούς απέναντι σε μαύρους παίκτες είναι γνωστή ανά τον κόσμο: τους πετούν μπανάνες υποδηλώνοντας ότι οι παίκτες είναι μαϊμούδες. Ο Άλβες ατάραχος έσκυψε, μάζεψε την μπανάνα και την έφαγε εκτελώντας στην συνέχεια το κόρνερ. Έπειτα από αυτή την κίνηση, τάχθηκαν στο πλευρό του πολύ διάσημοι ποδοσφαιριστές αλλά και διασημότητες από όλους τους χώρους καθώς και άσημους πολίτες, που έσπευσαν να του συμπαρασταθούν τρώγοντας και εκείνοι μπανάνες δημοσιοποιώντας τη στιγμή αυτή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η μεγάλη δημοτικότητα του ποδοσφαίρου μπορεί να δημιουργήσει τάσεις και συμπεριφορές οι οποίες εναντιώνονται σε φαινόμενα, όπως ο ρατσισμός και η εκμετάλλευση όπως φαίνεται στο συγκεκριμένο παράδειγμα (AlJazeera, 2014).

5.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Συμπερασματικά, η διαπλοκή της μετανάστευσης, της διαφορετικότητας και του ρατσισμού με τον κόσμο του ποδοσφαίρου αντανακλά τα ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες όπως οι Κάτω Χώρες, καθώς και άλλα έθνη όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και η

Φινλανδία. Τα μέσα ενημέρωσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και διαίωση των φυλετικών και εθνοτικών στερεοτύπων στο χώρο του ποδοσφαίρου, ενισχύοντας συχνά τους ηγεμονικούς λόγους που περιθωριοποιούν τις μειονοτικές ομάδες.

Οι μελέτες περιπτώσεων ρατσιστικής κακοποίησης κατά τη διάρκεια ποδοσφαιρικών αγώνων, όπως ο αγώνας Ουντινέζε-Μίλαν το 2024 και ο αγώνας Βιγιαρεάλ-Μπαρτσελόνα το 2014, αναδεικνύουν την επικράτηση του ρατσισμού στα ποδοσφαιρικά γήπεδα και την επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισής του. Ενώ οι περιπτώσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς προκαλούν την καταδίκη του κοινού και την επιβολή κυρώσεων από τις αθλητικές αρχές, υπογραμμίζουν επίσης την επιμονή των βαθιά ριζωμένων αποικιοκρατικών και ρατσιστικών συμπεριφορών στην κοινωνία.

Επιπλέον, η σύνθετη δυναμική της φυλής και της εθνικότητας στο πλαίσιο του λόγου των μέσων ενημέρωσης για το ποδόσφαιρο καταδεικνύει τις θολές γραμμές μεταξύ των βιολογικών και των πολιτισμικών αντιλήψεων για τη διαφορά. Η εθνοτική καταγωγή και η θρησκεία χρησιμεύουν συχνά ως υποκατάστατα της φυλής, επιτρέποντας τη διαίωση των φυλετικών ιεραρχιών σε πιο λεπτές και κοινωνικά αποδεκτές μορφές.

Παρά την επικράτηση του ρατσισμού στο ποδόσφαιρο, στιγμές αντίστασης και αλληλεγγύης, όπως η απάντηση του DannyAlves σε ένα ρατσιστικό περιστατικό το 2014, προσφέρουν αχτίδες ελπίδας. Η ευρεία καταδίκη της ρατσιστικής συμπεριφοράς και η κινητοποίηση της υποστήριξης από παίκτες, οπαδούς και δημόσια πρόσωπα υπογραμμίζουν τη δυνατότητα του ποδοσφαίρου να αμφισβητήσει και να ανατρέψει συμπεριφορές διακρίσεων.

Προχωρώντας προς τα εμπρός, είναι επιτακτική ανάγκη οι ενδιαφερόμενοι φορείς της ποδοσφαιρικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των συλλόγων, των διοικητικών οργάνων, των μέσων ενημέρωσης και των φιλάθλων, να αντιμετωπίσουν και να καταπολεμήσουν ενεργά τον ρατσισμό σε όλες του τις μορφές. Με την προώθηση της συμμετοχικότητας, της ποικιλομορφίας και του σεβασμού, το ποδόσφαιρο μπορεί να εκπληρώσει τις δυνατότητές του ως ενωτική δύναμη που ξεπερνά τα σύνορα και εξυμνεί τον πλούτο της ανθρώπινης ποικιλομορφίας. Μόνο μέσω της συλλογικής δράσης και της ακλόνητης δέσμευσης μπορεί το άθλημα να ενσαρκώσει πραγματικά τις αρχές της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης για όλους.

6. Δολοφονίες και ποδόσφαιρο

Ο φόνος και το ποδόσφαιρο, δύο φαινομενικά ανόμοιες σφαίρες, έχουν δυστυχώς διασταυρωθεί κατά τη διάρκεια της ιστορίας, αποκαλύπτοντας το σκοτεινό υπόβαθρο που κατά καιρούς στοιχειώνει το όμορφο παιχνίδι. Ενώ το ποδόσφαιρο συνδέεται συνήθως με το πάθος, τη συντροφικότητα και τον αθλητισμό, περιπτώσεις βίας, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας, έχουν αμαυρώσει τη φήμη του, λειτουργώντας ως οδυνηρή υπενθύμιση της πολυπλοκότητας στο παγκόσμιο τοπίο του αθλήματος(Guilianotti, 2013).

Η σύνδεση μεταξύ δολοφονίας και ποδοσφαίρου αναδύεται συχνά στο πλαίσιο της βίας των οπαδών, του χουλιγκανισμού και των έντονων αντιπαλοτήτων που χαρακτηρίζουν το άθλημα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αντιπαραθέσεις αυτές κλιμακώνονται σε τραγικές διαστάσεις, με αποτέλεσμα την απώλεια ανθρώπινων ζωών και ανεπανόρθωτες ζημιές στις κοινότητες. Ένα από τα πιο διαβόητα παραδείγματα αυτού του φαινομένου συνέβη το 1985 κατά τη διάρκεια της καταστροφής του σταδίου Heysel στις Βρυξέλλες του Βελγίου. Πριν από τον τελικό του Ευρωπαϊκού Κυπέλλου μεταξύ της Λίβερπουλ και της Γιουβέντους, οι συγκρούσεις μεταξύ αντίπαλων οπαδών κορυφώθηκαν με έναν τραυματισμό που οδήγησε στο θάνατο 39 ατόμων, σηματοδοτώντας ένα από τα πιο σκοτεινά κεφάλαια στην ιστορία του ποδοσφαίρου(Poulton, 2014).

Μια άλλη διάσταση της σχέσης μεταξύ δολοφονίας και ποδοσφαίρου αφορά τη στοχοποίηση παικτών, προπονητών και αξιωματούχων από άτομα με κακόβουλα κίνητρα. Αν και τέτοια περιστατικά είναι σχετικά σπάνια, υπογραμμίζουν την ευπάθεια όσων ασχολούνται με το άθλημα και τους πιθανούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδου. Μια αξιοσημείωτη περίπτωση συνέβη στην Κολομβία το 1994, όταν ο Andrés Escobar, ένας ταλαντούχος αμυντικός που εκπροσώπησε τη χώρα του στο Παγκόσμιο Κύπελλο FIFA, δολοφονήθηκε με τραγικό τρόπο μετά από ένα αυτογκόλ που συνέβαλε στον αποκλεισμό της Κολομβίας από το τουρνουά. Ο θάνατος του Escobar αποτέλεσε μια έντονη υπενθύμιση των ακραίων παθών και των συνεπειών που μπορεί να συνοδεύουν το ποδόσφαιρο στο υψηλότερο επίπεδο.

Ακόμη, η σχέση μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και του ποδοσφαίρου ήταν ένα επαναλαμβανόμενο θέμα σε ορισμένες περιοχές, ιδίως στη Νότια Αμερική και τη

Νότια Ευρώπη. Οι εγκληματικές οργανώσεις είναι γνωστό ότι διεισδύουν σε συλλόγους, χειραγωγούν αγώνες και ασκούν έλεγχο σε παίκτες και αξιωματούχους, καταφεύγοντας μερικές φορές στη βία για να προωθήσουν τις παράνομες ατζέντες τους. Ο σκοτεινός υπόκοσμος των στημένων αγώνων και της διαφθοράς έχει οδηγήσει σε πολυάριθμα σκάνδαλα που έχουν αμαυρώσει τη φήμη του αθλήματος και έχουν θέσει σε κίνδυνο την ακεραιότητά του (Guilianotti, 2013).

Παρά αυτές τις ζοφερές πραγματικότητες, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των φίλων του ποδοσφαίρου σε όλο τον κόσμο ασχολούνται με το άθλημα με ειρηνικό και εποικοδομητικό τρόπο. Το ποδόσφαιρο έχει τη δύναμη να ενώνει τους ανθρώπους πέρα από πολιτισμικά, κοινωνικά και γεωγραφικά χάσματα, καλλιεργώντας την αίσθηση του ανήκειν και της κοινής ταυτότητας μεταξύ των οπαδών όλων των καταβολών. Από τη θορυβώδη ατμόσφαιρα των κατάμεστων γηπέδων μέχρι τους ζωντανούς αγώνες που διεξάγονται σε αυτοσχέδια γήπεδα σε κοινότητες σε όλο τον κόσμο, το ποδόσφαιρο ξεπερνά τα γλωσσικά εμπόδια και λειτουργεί ως παγκόσμια γλώσσα που φέρνει τους ανθρώπους κοντά (Poulton, 2014).

Επιπλέον, το ποδόσφαιρο έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει μια δύναμη θετικής αλλαγής, παρέχοντας ευκαιρίες για κοινωνική ένταξη, ανάπτυξη της νεολαίας και ενδυνάμωση της κοινότητας. Μέσω πρωτοβουλιών, όπως προγράμματα για τη νεολαία που βασίζονται στο ποδόσφαιρο, εκπαιδευτικές δράσεις και πρωτοβουλίες βάσης, το άθλημα μπορεί να προωθήσει αξίες όπως η ομαδική εργασία, η πειθαρχία και ο σεβασμός, ενδυναμώνοντας τα άτομα και ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.

Εν κατακλείδι, ενώ οι περιπτώσεις δολοφονίας και βίας στο ποδόσφαιρο είναι απογοητευτικές υπενθυμίσεις των σκοτεινών πτυχών του αθλήματος, αντιπροσωπεύουν μόνο ένα μικρό κλάσμα της ευρύτερης ποδοσφαιρικής κοινότητας. Καθώς η παγκόσμια ποδοσφαιρική κοινότητα συνεχίζει να παλεύει με αυτές τις προκλήσεις, είναι σημαντικό να τις αντιμετωπίσει κατά μέτωπο, εφαρμόζοντας μέτρα για την ασφάλεια και την ευημερία όλων όσοι ασχολούνται με το άθλημα. Αξιοποιώντας την ενοποιητική δύναμη του ποδοσφαίρου και προωθώντας τον θετικό αντίκτυπό του στα άτομα και τις κοινότητες, μπορούμε να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε έναν κόσμο όπου το όμορφο παιχνίδι θα ανταποκρίνεται πραγματικά στο όνομά του.

6.1 Επεισόδια από οπαδούς της Ντιναμό Ζάγκρεμπ στη Νέα Φιλαδέλφεια με αποτέλεσμα τη δολοφονία 29 χρόνου οπαδού της ΑΕΚ

Το βράδυ της εβδόμης Αυγούστου του 2023, παραμονή του προκριματικού αγώνα για το Champions League ΑΕΚ- Ντιναμό Ζάγκρεμπ περίπου 120 οπαδοί της Κροατικής ομάδας βρέθηκαν στη Νέα Φιλαδέλφεια προκαλώντας σοβαρά επεισόδια. Από τα επεισόδια ένας 29 χρόνος οπαδός της ΑΕΚ έχασε τη ζωή του. Η ΕΛ.ΑΣ φέρει τη μεγαλύτερη ευθύνη καθώς η Κροάτες χούλιγκαν ξεκίνησαν από την Κροατία οδικώς και ενώ διέσχισαν όλη την χώρα βρέθηκαν τελικώς στην Αθήνα. Η ΕΛ.ΑΣ ήταν ενήμερη ήδη από τις 04/08/2023 για την επικείμενη μετακίνησή τους. Οι Bad Blue Boys όπως είναι ευρέως γνωστοί ανήκουν στους πιο σκληροπυρηνικούς συνδέσμους οπαδών του κόσμου. Η σύνθεση των οπαδών αυτών με την ακροδεξιά έχει βαθιές ρίζες. Είναι υποστηρικτές της κροατικής φασιστικής οργάνωσης Ουστάσε που από το 1929 τρομοκρατεί πολύ κόσμο στα Βαλκάνια και όχι μόνο. Ιδρυτής ήταν ο Άντε Πάλεβιτς ο οποίος είχε ενταχθεί στο πλευρό των Γερμανών ναζί και τον συνεργατών του στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Από το 1929 έως το 1945 η Ουστάσε έδρασε δολοφονώντας εκατοντάδες χιλιάδες Σέρβους, Εβραίους και Ρομά καθώς και πολιτικούς αντιφρονούντες στη Γιουγκοσλαβία. Η ιδεολογία του κινήματος ήταν ένας συνδυασμός φασισμού καθορισμού και κροατικού εθνικισμού. Ακόμα οι BBB προσέφεραν μεγάλη υποστήριξη στο πρώτο Κροάτη πρόεδρο Φράνιο Τούντμαν. Ωστόσο έπειτα εναντιώθηκαν μαζί του καθώς προσπάθησε να αλλάξει το όνομα της ομάδας σε NK Croatia. Το φιλικό παιχνίδι στις 13/05/1990 ανάμεσα στην Ντιναμό Ζάγκρεμπ και τον Ερυθρό Αστέρα έπαιξε σημαντικό ρόλο στο να ανέβει ο Τούντμαν στην εξουσία. Υπήρξαν συμπλοκές στις εξέδρες αλλά και στον αγωνιστικό χώρο με Σέρβους και Κροάτες ποδοσφαιριστές, οδηγώντας την αναμέτρηση στην αναβολή της. Όλα όσα έλαβαν χώρα εκείνη τη μέρα στο «Μάξιμιρ» θεωρούνται αφορμή για τον εμφύλιο που οδήγησε στην διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Μία ακόμη απόδειξη πώς οι BBB ασπάζονται ιδεολογίες ακροδεξιάς προέλευσης, ήταν η συμπεριφορά τους στο Μιλάνο για τον αγώνα το Champions League στις 14/09/2022 με αντίπαλο τη Μίλαν. Οι περισσότεροι οργανωμένοι οπαδοί της Μίλαν (Ροσονέρι) ανήκουν κατά κύριο λόγο στο χώρο της Αριστεράς και αυτή ήταν μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για τους BBB να δείξουν πόσο μετράνε οπαδικά. Εκατοντάδες μέλη τους, έχοντας διάταξη τάγματος, παρέλασαν στους δρόμους του Μιλάνου χαιρετώντας ναζιστικά

και φωνάζοντας συνθήματα υπέρ του Χίτλερ. Τα ιταλικά ΜΜΕ έκαναν λόγο για πολλά επεισόδια μεταξύ των οπαδών των δύο ομάδων αναφέροντας και μία περίπτωση μαχαιρώματος. Αναμφίβολα τέτοιες ταυτίσεις με συγκεκριμένες ιδεολογίες όπως αυτές δηλητηριάζουν το ποδόσφαιρο και πρέπει να εξαλειφθούν.

Το περιστατικό συνέβη έξω από τις εγκαταστάσεις του γηπέδου και τροφοδοτήθηκε από μακροχρόνιες αντιπαλότητες, έντονα συναισθήματα και, ενδεχομένως, άλλους υποκείμενους κοινωνικούς παράγοντες. Οι αρχές επιβολής του νόμου ξεκίνησαν γρήγορα έρευνα για τη δολοφονία, επιδιώκοντας να συλλάβουν τους υπεύθυνους και να ρίξουν φως στις συνθήκες γύρω από το τραγικό συμβάν. Η ποδοσφαιρική κοινότητα, μαζί με ομάδες της κοινωνίας των πολιτών και αξιωματούχους, καταδίκασε τη βία και ζήτησε δικαιοσύνη. Το περιστατικό προκάλεσε ενδοσκόπηση τόσο στην ποδοσφαιρική αδελφότητα όσο και στην ευρύτερη κοινωνία, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με τη συμπεριφορά των φιλάθλων, την ασφάλεια των γηπέδων και τα υποκείμενα κοινωνικά ζητήματα που συμβάλλουν σε τέτοιου είδους βία (EIPaís, 2023).

6.2 Η δολοφονία του Άλκη Καμπανού

Η δολοφονία ενός 19χρονου οπαδού του ποδοσφαίρου στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, τη Θεσσαλονίκη, τα ξημερώματα της Τρίτης προκάλεσε σοκ και αποτροπιασμό στους Έλληνες. Το θύμα, Άλκη Καμπανός, μαζί με δύο φίλους του ανακόπηκαν και δέχθηκαν επίθεση γύρω στη 1 τα ξημερώματα, καθώς περπατούσαν στο δρόμο στην ανατολική συνοικία Χαριλάου, από διάφορα άτομα που επέβαιναν σε δύο αυτοκίνητα. Ο 19χρονος πέθανε από αιμορραγία μετά από μαχαιριά στο άνω μέρος του μηρού, ενώ τα άλλα δύο θύματα νοσηλεύτηκαν με πολλαπλά τραύματα στο νοσοκομείο Παπανικολάου.

Στον απόηχο της τραγικής δολοφονίας του Άλκη Καμπανού, η ποδοσφαιρική κοινότητα στην Ελλάδα και όχι μόνο, έμεινε αναστατωμένη, αντιμετωπίζοντας το σοκ και τη θλίψη που συνόδευαν την απώλεια μιας τόσο αγαπημένης προσωπικότητας. Ο τόπος του πρόωρου θανάτου του έγινε ένα αυτοσχέδιο μνημείο, στολισμένο με αναμμένα κεριά και εγκάρδια αφιερώματα από οπαδούς διαφόρων ποδοσφαιρικών συλλόγων, συμβολίζοντας την εκτεταμένη έκρηξη συμπάθειας και αλληλεγγύης.

Ανάμεσα στις εκφράσεις θλίψης, υπήρχε μια αισθητή αίσθηση απογοήτευσης και οργής μεταξύ των οπαδών και των πολιτών, που απευθυνόταν στην κουλτούρα του

ακραίου φανατισμού και της βίας που είχε ταλαιπωρήσει το ελληνικό ποδόσφαιρο για πάρα πολύ καιρό. Καθώς οι αρχές προφυλάκιζαν υπόπτους και υποσχέθηκαν να πατάξουν τη βίαιη συμπεριφορά, οι θλιμμένοι γονείς του Άλκη, ο Αριστείδης και η Μελίνα, αναδείχθηκαν σε ανθεκτικές φωνές που ζητούσαν να μπει ένα τέλος στον κύκλο της βίας που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο και είχε στοιχίσει τη ζωή του γιου τους.

Οι δημόσιες εκκλήσεις τους για ειρήνη και ενότητα είχαν βαθιά απήχηση, πυροδοτώντας ένα ευρύτερο κίνημα γονέων και ανήσυχων πολιτών που διαδήλωσαν στη Θεσσαλονίκη, απαιτώντας δράση για την αποτροπή νέων τραγωδιών. Η οδυνηρή ερώτηση του Αριστείδη - "Πώς μπορεί να συμβεί αυτό για μια ποδοσφαιρική ομάδα;" - απηχούσε τα συναισθήματα πολλών που πάσχιζαν να κατανοήσουν το παράλογο του θανάτου του Άλκη.

Το γεγονός ότι ο Άλκης δεν συμμετείχε σε οργανωμένη οπαδική δραστηριότητα υπογράμμισε την αίσθηση δυσπιστίας και σοκ που διαπερνούσε την ελληνική κοινωνία. Η δολοφονία του αποκάλυψε τα βαθιά ριζωμένα κοινωνικά ζητήματα που συνέβαλαν στη βία που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών δυσκολιών, της ανεργίας και της απογοήτευσης των νέων. Ενώ ορισμένοι απέδιδαν τη βία στην κακή ανατροφή των γονέων ή στην εμπλοκή συμμοριών, άλλοι αναγνώριζαν την ανάγκη για συστημική αλλαγή για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών.

Σε απάντηση στην αυξανόμενη πίεση, η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να θεσπίσει αυστηρότερες ποινές για τους βίαιους οπαδούς, σηματοδοτώντας τη δέσμευσή της για τη διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας και τη διατήρηση της ακεραιότητας του αθλητισμού. Ωστόσο, ο δρόμος προς τη μεταρρύθμιση παρέμεινε γεμάτος προκλήσεις, όπως αποδεικνύεται από τη συνεχιζόμενη ύπαρξη λεσχών οπαδών που χρησίμευαν ως εκτροφείο για τον χουλγκανισμό και την εγκληματική δραστηριότητα.

Παρά το ζοφερό κλίμα που διακατείχε τη Θεσσαλονίκη και όχι μόνο, υπήρχαν αχτίδες ελπίδας μέσα στο σκοτάδι. Πράξεις αλληλεγγύης και συμπόνιας, όπως ο προτεινόμενος φιλικός αγώνας μεταξύ ΠΑΟΚ και Άρη προς τιμήν του Άλκη, προσέφεραν μια αχτίδα φωτός σε μια εποχή βαθιάς θλίψης. Καθώς το έθνος πάλευε με τη θλίψη και αναζητούσε παρηγοριά στο συλλογικό πένθος, η κληρονομιά του

Άλκη Καμπάνου λειτούργησε ως μια οδυνηρή υπενθύμιση της επείγουσας ανάγκης για αλλαγή στο ελληνικό ποδόσφαιρο και την κοινωνία γενικότερα. Όσο τα κεριά συνέχισαν να καίνε στον τόπο του τραγικού θανάτου του, η μνήμη του Άλκη έζησε ως καταλύτης για μετασχηματισμό, εμπνέοντας μια ανανεωμένη δέσμευση για ειρήνη, ενότητα και αθλητικό πνεύμα απέναντι στις αντιξοότητες (Kokkinidis, 2022).

6.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Το κεφάλαιο για τους φόνους και το ποδόσφαιρο εμβαθύνει στην απογοητευτική διασταύρωση της βίας και του όμορφου παιχνιδιού, ρίχνοντας φως στις σκοτεινές πτυχές που κατά καιρούς επισκιάζουν τη χαρά και τη συντροφικότητα. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, περιπτώσεις δολοφονιών έχουν στιγματίσει τη φήμη του ποδοσφαίρου, λειτουργώντας ως οδυνηρές υπενθυμίσεις της πολυπλοκότητας που ενσωματώνεται στο παγκόσμιο τοπίο του αθλήματος (Guilianotti, 2013).

Η σύνδεση μεταξύ δολοφονίας και ποδοσφαίρου προκύπτει συχνά στο πλαίσιο της βίας των οπαδών, του χουλιγκανισμού και των έντονων αντιπαλοτήτων που χαρακτηρίζουν το άθλημα. Τραγικά γεγονότα, όπως η καταστροφή στο στάδιο Heysel το 1985, όπου οι συγκρούσεις μεταξύ οπαδών της Λίβερπουλ και της Γιουβέντους είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο 39 ανθρώπων, υπογραμμίζουν τις βαθιές συνέπειες της ανεξέλεγκτης επιθετικότητας και εχθρότητας (Poulton, 2014).

Επιπλέον, η στοχοποίηση παικτών, προπονητών και αξιωματούχων από άτομα με κακόβουλη πρόθεση αναδεικνύει την ευπάθεια όσων ασχολούνται με το ποδόσφαιρο. Περιστατικά όπως η δολοφονία του Κολομβιανού ποδοσφαιριστή Andrés Escobar μετά από αυτογκόλ στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου του 1994 αποτελούν έντονες υπενθυμίσεις των ακραίων παθών και των κινδύνων που συνδέονται με το άθλημα (Poulton, 2014).

Ακόμη, η διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στο ποδόσφαιρο, ιδίως σε περιοχές όπως η Νότια Αμερική και η Νότια Ευρώπη, θέτει σημαντικές προκλήσεις για την ακεραιότητα του παιχνιδιού. Τα σκάνδαλα στημένων αγώνων και η εγκληματική επιρροή θέτουν σε κίνδυνο την αξιοπιστία του αθλήματος και αμαυρώνουν τη φήμη του, καθιστώντας αναγκαίες τις συντονισμένες προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την τήρηση του ευ αγωνίζεσθαι (Guilianotti, 2013).

Ωστόσο, εν μέσω αυτών των ζοφερών πραγματικοτήτων, είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωριστεί ο θετικός αντίκτυπος του ποδοσφαίρου στην προώθηση της ενότητας, της κοινωνικής ένταξης και της κοινοτικής ανάπτυξης. Παρά την επικράτηση της βίας, η συντριπτική πλειονότητα των οπαδών του ποδοσφαίρου ασχολείται ειρηνικά με το άθλημα, υπερβαίνοντας πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές για να γιορτάσουν ένα κοινό πάθος (Poulton, 2014).

Συμπερασματικά, ενώ οι δολοφονίες και η βία στο ποδόσφαιρο χρησιμεύουν ως υπενθύμιση της σκοτεινής πλευράς του, αντιπροσωπεύουν μόνο ένα κλάσμα της ευρύτερης ποδοσφαιρικής κοινότητας. Καθώς οι εμπλεκόμενοι φορείς του αθλήματος αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις, είναι επιτακτική ανάγκη να τις αντιμετωπίσουν προληπτικά μέσω μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ασφάλειας, την προώθηση του αθλητικού πνεύματος και τη διατήρηση της ακεραιότητας του ποδοσφαίρου. Αξιοποιώντας την ενωτική δύναμη του όμορφου παιχνιδιού, μπορούμε να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε έναν κόσμο όπου το ποδόσφαιρο θα λειτουργεί ως φάρος ελπίδας, αλληλεγγύης και θετικής αλλαγής.

7. Τρόποι αντιμετώπισης της βίας στα γήπεδα

Στις βιομηχανίες αθλητισμού και ανάπτυξης σταδίων, οι συζητήσεις σχετικά με τη διαχείριση του πλήθους στο ποδόσφαιρο έχουν επικεντρωθεί στην ασφάλεια - την παροχή τεχνολογικών και δομικών συστημάτων ελέγχου του πλήθους που έχουν σχεδιαστεί για να αποτρέπουν τους θεατές από το να υπονομεύουν τον έλεγχο του πλήθους και την ασφάλεια με τη συμμετοχή σε βίαιες ή άτακτες συμπεριφορές. Πολυάριθμα εμπορικά περιοδικά, εκθέματα σε συνέδρια της αθλητικής βιομηχανίας και ιδιωτικές εταιρείες συμβούλων τονίζουν την ανάγκη για καινοτόμους μηχανισμούς παρακολούθησης και ελέγχου για τη ρύθμιση της κίνησης του πλήθους, παρέχοντας έτσι "λύση" στον κίνδυνο κακής συμπεριφοράς του πλήθους, αταξίας και βίας. Η περιορισμένη εστίαση αυτών των προτάσεων συνδέεται με την κανονικοποίηση του εγκλήματος και της άτακτης συμπεριφοράς από τους νεοφιλελεύθερους τρόπους διακυβέρνησης και τη μετακίνηση προς προληπτικές και όχι αντιδραστικές προσεγγίσεις στην ποινική δικαιοσύνη (Garland, 2002- Zedner, 2009).

Είναι ζωτικής σημασίας τα γήπεδα ποδοσφαίρου να είναι κατάλληλα για το σκοπό τους, η στενή εστίαση στην απλή αναδιαμόρφωση των γηπέδων ή στην προσθήκη συστημάτων επιτήρησης για τη μείωση της ευκαιρίας για βία και αταξία αποτυγχάνει να αντιμετωπίσει τα ευρύτερα ζητήματα- υπάρχουν πολύ περισσότερα που εμπλέκονται όταν πρόκειται για τη διαχείριση του πλήθους του ποδοσφαίρου και τη μείωση του κινδύνου βίας και αταξίας που συνδέεται με το άθλημα. Οι προσεγγίσεις με γνώμονα την ασφάλεια για τη διαχείριση του πλήθους και των γηπέδων στο ποδόσφαιρο δεν ρίχνουν φως στους λόγους για τους οποίους οι θεατές του ποδοσφαίρου θεωρούνταν ιστορικά άτακτοι, δεν δίνουν επαρκή σημασία στις πολυάριθμες υποκουλτούρες που υπάρχουν μεταξύ των οπαδών μιας ομάδας που παρακολουθούν τους αγώνες, δεν αναγνωρίζουν την ικανότητα των οπαδών αντίπαλων ομάδων να συμμετέχουν σε ουσιαστική και ειρηνική αλληλεπίδραση, ούτε δίνουν επαρκή βαρύτητα στη σημασία της σχέσης μεταξύ των θεατών και εκείνων που τους διαχειρίζονται. Βασικά, οι προσεγγίσεις σχετικά με τα πλήθη που περιορίζονται στη μείωση της ευκαιρίας για τους "ταραξίες" να επιδίδονται σε

εγκληματικές δραστηριότητες ή αντικοινωνική συμπεριφορά στα γήπεδα ή γύρω από αυτά δεν παρέχουν μακροπρόθεσμη λύση, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των "διαταραχών που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο" συμβαίνει μακριά από τα γήπεδα και οι θεατές μπορούν να ακολουθούν τις ομάδες τους διεθνώς, αντιμετωπίζοντας διαφορετικά νομικά και αστυνομικά συστήματα.

7.1 Αξιολόγηση των αιτιών της διαταραχής του πλήθους στο ποδόσφαιρο

Η βία, η αταξία και/ή η εγκληματικότητα του ποδοσφαιρικού πλήθους -που τις περισσότερες φορές εκφράζεται με όρους "χουλιγκανισμού"- έχει βρεθεί στο επίκεντρο της ακαδημαϊκής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες από τη δεκαετία του 1970. Με βάση κοινωνιολογικές, εγκληματολογικές, κοινωνικο-ιστορικές, κοινωνικο-οικονομικές και κοινωνικο-ψυχολογικές μελέτες που διεξήχθησαν αρχικά στο Ηνωμένο Βασίλειο -την υποτιθέμενη γενέτειρα της "αγγλικής ασθένειας" (Pearson, 1998)- αλλά όλο και περισσότερο και στην ηπειρωτική Ευρώπη, μπορούμε να είμαστε σχετικά σίγουροι για τα εξής:

- Η αναταραχή και η βία του ποδοσφαιρικού πλήθους υπήρχαν πολύ πριν από τον ηθικό πανικό (Cohen, 2002- Hall, 1978) σχετικά με τον χουλιγκανισμό που αναπτύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τη δεκαετία του 1970 (Dunning, Murphy, & Williams, 1988).

- Ο χαρακτηρισμός "ποδοσφαιρικός χουλιγκανισμός" προήλθε από τις αναφορές των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε περιπτώσεις διαταραχής του πλήθους του ποδοσφαίρου και δεν έχει αποδεκτό ορισμό στο δίκαιο ή αλλού (Coenen, Pearson, & Tsoukala, υπό έκδοση- Pearson, 1998- Redhead, 1993).

- Υπάρχουν ομάδες οπαδών που παρακολουθούν αγώνες με πρόθεση να ασκήσουν βία- ωστόσο, ο βαθμός στον οποίο αυτές είναι οργανωμένες και η σοβαρότητα της βίας είναι συνήθως υπερβολικές (Armstrong, 1998).

- Η βία του πλήθους στο ποδόσφαιρο είναι ακανόνιστη, συχνά αυθόρμητη και απορρέει από τη δυναμική της κατάστασης εντός της οποίας εκδηλώνεται (Armstrong, 1998- Stott, Hutchison, & Drury, 2001- Stott & Reicher, 1998).

- Άτομα που δεν έχουν παρακολουθήσει αγώνες με πρόθεση να ασκήσουν βία ή δεν είχαν προηγουμένως κίνητρα προς τη βία, λαμβάνουν μέρος στη βία και την

αναταραχή του ποδοσφαιρικού πλήθους (Millward, 2009- Pearson, 2012- Stottetal., 2001- Stott&Pearson, 2007- Stott&Reicher, 1998).

Ωστόσο, λιγότερα είναι γνωστά σχετικά με το γιατί συμβαίνει η μεγάλης κλίμακας διαταραχή του πλήθους του ποδοσφαίρου ή, εξίσου σημαντικό, γιατί δεν συμβαίνει πιο τακτικά. Η έλλειψη ερευνών σχετικά με τις αιτιώδεις εξηγήσεις της διατάραξης της αταξίας του πλήθους του ποδοσφαίρου μπορεί να εξηγηθεί από τη στενή εστίαση σε εκείνους που αναγνωρίζονται από το κράτος -ή αυτοπροσδιορίζονται ως χούλιγκαν, εις βάρος άλλων υποκουλτούρων θεατών ποδοσφαίρου που μπορεί κατά περίπτωση να εμπλακούν σε διατάραξη, βία, εγκληματικότητα ή/και αντικοινωνική συμπεριφορά. Αυτή η εστίαση έχει επικριθεί όχι μόνο για τον περιορισμό της ευρύτερης κατανόησης της ποδοσφαιρικής κουλτούρας (Free & Hughson, 2003- Richards, 2015), αλλά και για το γεγονός ότι δεν εξηγεί γιατί εκδηλώνεται βία ή αταξία με τη συμμετοχή ατόμων χωρίς προηγούμενο κίνητρο.

Τόσο τα μέσα ενημέρωσης όσο και οι νομοθετικές αντιδράσεις σε περιπτώσεις ποδοσφαιρικών ταραχών στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε ολόκληρη την Ευρώπη έχουν ενοχοποιήσει την προδιάθεση ως αιτιώδη παράγοντα της μεγάλης κλίμακας διαταραχής, εγκληματικότητας ή αντικοινωνικής συμπεριφοράς του πλήθους του ποδοσφαίρου. Για παράδειγμα, αναμφισβήτητα η μεγαλύτερη ποδοσφαιρική εξέγερση στην οποία συμμετείχαν οπαδοί της Αγγλίας, στη Μασσαλία κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου του 1998, έγινε αντιληπτή από τα μέσα ενημέρωσης ως αποτέλεσμα "κακοποιών", "ταραχοποιών" και χούλιγκαν "αρχηγών ... που ακούστηκαν να δίνουν εντολές" (Stott and Pearson 2007: 133-135). Ομοίως, η μεγάλης κλίμακας αναταραχή στο Σαρλερουά κατά το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα του 2000 θεωρήθηκε ότι ήταν αποτέλεσμα Άγγλων χούλιγκαν, ταραχοποιών (Anon, 2000) και τραμπούκων (Hattersley, 2000).

Η επιρροή του αλκοόλ είναι ένας άλλος προτεινόμενος αιτιώδης παράγοντας για την αναταραχή και τη βία στο ποδοσφαιρικό πλήθος, όπως αποδεικνύεται από τα δημοσιεύματα των μέσων ενημέρωσης για τα περισσότερα περιστατικά αναταραχής στα οποία εμπλέκονται οπαδοί. Όπως ισχυρίστηκε το BBC στο πρώτο του ρεπορτάζ για την εξελισσόμενη αναταραχή στη Μασσαλία κατά τη διάρκεια της Γαλλίας του 1998, "μόνο ένας μικρός αριθμός Άγγλων οπαδών ενεπλάκη - πιθανότατα εκείνοι που είχαν πει περισσότερο" (BBC, 1998). Οι μεθυσμένοι οπαδοί, υποστήριξαν τα μέσα

ενημέρωσης, καθοδηγούνταν εύκολα από χούλιγκανς που είχαν σκοπό να προκαλέσουν προβλήματα (Stott&Pearson, 2007, για μια κριτική της εξήγησης των μέσων ενημέρωσης σχετικά με την αναταραχή στη Μασσαλία και το Σαρλερουά).

Η κατασκευή από τα μέσα ενημέρωσης της φύσης και της αιτίας των ταραχών του ποδοσφαιρικού πλήθους -αν δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα της κατάστασης- είναι από μόνη της προβληματική, αλλά επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο όταν χρησιμοποιείται για την ενημέρωση πιθανών νομοθετικών και αστυνομικών λύσεων για το πρόβλημα, όπως συνέβη στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η γενική συναίνεση τόσο μεταξύ της κυβέρνησης όσο και μεταξύ της αστυνομίας, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από την απεικόνιση των διαταραχών του 1998 και του 2000 από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ήταν ότι έπρεπε να ληφθούν αυστηρότερα μέτρα. Εάν η παρουσία χούλιγκαν που ενορχηστρώνουν ταραχές μεταξύ μεθυσμένων οπαδών της Αγγλίας ήταν η αιτία της αναταραχής του ποδοσφαιρικού πλήθους, τότε η προφανής λύση ήταν να απαγορευτούν όσοι αναγνωρίζονταν ως χούλιγκαν και να μειωθεί η διαθεσιμότητα του αλκοόλ στο υπόλοιπο πλήθος. Κατά συνέπεια, οι γαλλικές αρχές προσπάθησαν να δημιουργήσουν μια ζώνη "χωρίς αλκοόλ" που εκτεινόταν σε μήκος 70 μιλίων μεταξύ των λιμανιών της Μάγχης και του τόπου διεξαγωγής του τελευταίου αγώνα της Αγγλίας για τη φάση των ομίλων στη Γαλλία το 1998, ενώ στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα ΟΥΕΦΑ του 2000 πωλήθηκε μύρα μειωμένης περιεκτικότητας στους οπαδούς της Αγγλίας. Σε όλους τους συλλογικούς και εθνικούς αγώνες της Ένωσης Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών (UEFA) στην Ευρώπη, η πώληση αλκοόλ απαγορεύεται πλέον σε όσους βρίσκονται εκτός των εταιρικών χώρων φιλοξενίας. Ωστόσο, η νομοθετική αντίδραση του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν ακόμη πιο σημαντική: Μετά την αναταραχή στη Μασσαλία επεκτάθηκαν οι εντολές απαγόρευσης για την αποτροπή όσων καταδικάστηκαν για αδικήματα που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο. Περαιτέρω, μέσα σε λίγες εβδομάδες μετά τα γεγονότα στο Σαρλερουά, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θέσπισε τον νόμο περί ποδοσφαιρικών διαταραχών του 2000, ο οποίος επέτρεπε στους δικαστές να απαγορεύουν στους φιλάθλους να παρακολουθούν αγώνες στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, όταν πίστευαν ότι (α) είχαν εμπλακεί σε προηγούμενη ποδοσφαιρική βία ή διαταραχή και (β) ότι η επιβολή απαγόρευσης θα ήταν "χρήσιμη" για τη μείωση της πιθανότητας τέτοιας βίας ή διαταραχής στο μέλλον. Αυτές οι απαγορεύσεις, οι οποίες επιβάλλουν σοβαρούς περιορισμούς στην

ελευθερία και στην παρακολούθηση αγώνων, μπορούν πλέον να επιβληθούν χωρίς καταδίκη για αδίκημα σχετικό με το ποδόσφαιρο (James&Pearson, 2015).

Επιπλέον, αυτού του είδους ο στιγματισμός από τα μέσα ενημέρωσης σε συνδυασμό με αντιδραστική νομοθετική δράση - αναμφισβήτητα ένας "νόμος πανικού" - δεν περιορίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μελέτες των νομοθετικών και διοικητικών αντιδράσεων στη βία στο ποδόσφαιρο σε ολόκληρη την Ευρώπη έχουν διαπιστώσει μια παρόμοια τάση- οι νομικές και αστυνομικές εξουσίες επεκτείνονται σε επίπεδο που απειλεί τόσο τα πολιτικά όσο και τα ανθρώπινα δικαιώματα των φιλάθλων, συχνά ελλείπει οποιασδήποτε απόδειξης -σε ποινικό νομικό επίπεδο- για συμμετοχή σε βία ή διατάραξη (Coenen κ.ά., υπό έκδοση- Tsoukala, 2009).

7.2 Τρόποι αντιμετώπισης

7.2.1 Προληπτικά μέτρα

Η πρόληψη της βίας των φιλάθλων ξεκινά με προληπτικά μέτρα που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός ασφαλούς και φιλόξενου περιβάλλοντος για τους θεατές. Τα στάδια και οι αθλητικοί οργανισμοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή αυτών των στρατηγικών. Θα πρέπει να καθιερωθούν στιβαρά πρωτόκολλα ασφαλείας, τα οποία περιλαμβάνουν ενδελεχείς ελέγχους τσάντας, ανιχνευτές μετάλλων και συστήματα παρακολούθησης για να αποτρέψουν τους πιθανούς ταραξίες από το να φέρουν όπλα ή παράνομες ουσίες στον χώρο διεξαγωγής (MokhtariDinanietal., 2023).

Η αυστηρή επιβολή των κωδίκων συμπεριφοράς είναι απαραίτητη για τον καθορισμό σαφών προσδοκιών για τη συμπεριφορά των φιλάθλων. Αυτό περιλαμβάνει την εμφανή προβολή των κατευθυντήριων γραμμών συμπεριφοράς σε όλο το γήπεδο, την πραγματοποίηση ανακοινώσεων πριν και κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων και την εξουσιοδότηση του προσωπικού ασφαλείας να επιβάλλει αυτούς τους κανόνες με συνέπεια και δικαιοσύνη. Επιπλέον, θα πρέπει να εφαρμοστούν πρωτοβουλίες για την προώθηση της υπεύθυνης συμπεριφοράς των οπαδών, όπως προγράμματα επιβράβευσης για θετική συμπεριφορά και συνέπειες για παραβάσεις (Rookwood, 2024).

Οι εκστρατείες εκπαίδευσης αποτελούν μια προληπτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της βίας των φιλάθλων. Οι εκστρατείες αυτές μπορούν να ευαισθητοποιήσουν σχετικά με τις συνέπειες της βίας, τόσο νομικές όσο και προσωπικές, και να τονίσουν τη σημασία του σεβασμού των συναδέλφων θεατών,

παικτών και αξιωματούχων. Μέσω εργαστηρίων, σεμιναρίων και εκστρατειών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι αθλητικοί οργανισμοί μπορούν να εμπλέξουν τους φιλάθλους σε συζητήσεις σχετικά με το αθλητικό πνεύμα, τη διαφορετικότητα και τη συμπερίληψη, καλλιεργώντας μια κουλτούρα αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης.

7.2.2 Ασφάλεια και διαχείριση πλήθους

Τα αποτελεσματικά μέτρα ασφαλείας είναι θεμελιώδη για τη διατήρηση της τάξης και την πρόληψη της βίας σε αθλητικές εκδηλώσεις. Τα γήπεδα θα πρέπει να αναπτύσσουν μια καλά εκπαιδευμένη ομάδα ασφαλείας ικανή να χειρίζεται διάφορα σενάρια, συμπεριλαμβανομένων των διαταραχών του πλήθους, των λεκτικών διαπληκτισμών και των σωματικών συγκρούσεων. Το προσωπικό ασφαλείας θα πρέπει να εκπαιδεύεται τακτικά στην επίλυση συγκρούσεων, στις τεχνικές αποκλιμάκωσης και στις στρατηγικές ελέγχου του πλήθους για την αποτελεσματική διαχείριση τεταμένων καταστάσεων (Huettermann, Uhrich, & Koenigstorfer, 2022).

Οι στρατηγικές διαχείρισης του πλήθους διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου συγκρούσεων μεταξύ αντίπαλων οπαδών. Οι καθορισμένοι χώροι καθισμάτων για τους φιλοξενούμενους οπαδούς μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των τριβών και στην αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ αντίπαλων ομάδων. Τα εμπόδια διαχωρισμού, όπως φράχτες ή οδοφράγματα, μπορούν να δημιουργήσουν φυσικά όρια για να αποτρέψουν την εισβολή των οπαδών στον αγωνιστικό χώρο ή σε περιοχές που προορίζονται για τους αντίπαλους οπαδούς. Οι βελτιωμένες τεχνολογίες επιτήρησης, συμπεριλαμβανομένων των καμερών CCTV και του λογισμικού αναγνώρισης προσώπου, μπορούν να παρέχουν παρακολούθηση της συμπεριφοράς του πλήθους σε πραγματικό χρόνο και να επιτρέψουν στο προσωπικό ασφαλείας να παρεμβαίνει προληπτικά όταν είναι απαραίτητο (MokhtariDinani et al., 2023).

7.2.3 Συνεργασία με την επιβολή του νόμου

Η στενή συνεργασία μεταξύ των αθλητικών οργανισμών και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική διαχείριση της βίας των φιλάθλων. Με την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με γνωστούς ταραξίες, τον συντονισμό των σχεδίων αντίδρασης και τη διεξαγωγή κοινών εκπαιδευτικών ασκήσεων, οι ενδιαφερόμενοι φορείς μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητά τους να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν πιθανές απειλές για την ασφάλεια πριν αυτές

κλιμακωθούν. Επιπλέον, η ταχεία και αποφασιστική δράση κατά των ατόμων που εμπλέκονται σε βίαιη συμπεριφορά στέλνει ένα σαφές μήνυμα ότι μια τέτοια συμπεριφορά δεν θα γίνει ανεκτή, αποτρέποντας μελλοντικά περιστατικά (Rookwood, 2024).

7.2.4 Κοινωνική δέσμευση

Η εμπλοκή με την κοινότητα είναι ζωτικής σημασίας για την καλλιέργεια θετικών σχέσεων μεταξύ των αθλητικών ομάδων και των φιλάθλων τους. Πρωτοβουλίες όπως τα φόρουμ φιλάθλων, οι συναντήσεις με παίκτες και τα προγράμματα προσέγγισης της κοινότητας μπορούν να ενισχύσουν τους δεσμούς και να προωθήσουν την αίσθηση ενότητας μεταξύ των οπαδών. Με τη συμμετοχή των φιλάθλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, όπως ο σχεδιασμός του σταδίου ή ο προγραμματισμός των αγώνων, και την αναγνώριση των ανησυχιών τους, οι αθλητικοί οργανισμοί μπορούν να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη και να μειώσουν την πιθανότητα αντιπαραθέσεων (Huettermann, Uhrich, & Koenigstorfer, 2022).

7.2.5 Αντιμετώπιση και αποκατάσταση μετά το ατύχημα

Στην ατυχή περίπτωση που ξεσπάσει βία σε μια αθλητική εκδήλωση, τα άμεσα και ολοκληρωμένα μέτρα αντιμετώπισης είναι απαραίτητα. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή άμεσης ιατρικής βοήθειας στους τραυματίες, τη διεξαγωγή ενδεδειγμένων ερευνών για τον εντοπισμό των δραστών και την επιβολή των κατάλληλων κυρώσεων σύμφωνα με το νόμο και τους πειθαρχικούς κανονισμούς. Ακόμη, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την αντιμετώπιση των υποκείμενων ζητημάτων που μπορεί να συνέβαλαν στο περιστατικό, όπως η βελτίωση των υποδομών των σταδίων ή η αντιμετώπιση των εντάσεων μεταξύ αντίπαλων ομάδων φιλάθλων μέσω διαλόγου και μηχανισμών επίλυσης συγκρούσεων. Η παροχή υποστήριξης και συμβουλών σε όσους επλήγησαν από τη βία μπορεί να διευκολύνει την επούλωση και να αποτρέψει μελλοντικά περιστατικά (Dhahir, 2023).

7.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Η αντιμετώπιση της βίας στους αγωνιστικούς χώρους και στα γήπεδα απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που να αντιμετωπίζει τα βαθύτερα αίτια, να εφαρμόζει προληπτικά μέτρα και να διασφαλίζει την αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιστατικών. Αν και η εστίαση έχει συχνά επικεντρωθεί σε προσεγγίσεις με γνώμονα την ασφάλεια και σε τεχνολογικές λύσεις για τον έλεγχο του πλήθους, είναι

επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι οι στρατηγικές αυτές από μόνες τους δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των ευρύτερων ζητημάτων που περιβάλλουν τη βία των φιλάθλων.

Τα προληπτικά μέτρα είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και φιλόξενου περιβάλλοντος για τους θεατές. Τα στάδια και οι αθλητικοί οργανισμοί πρέπει να επιβάλλουν αυστηρούς κώδικες συμπεριφοράς, να εφαρμόζουν ισχυρά πρωτόκολλα ασφαλείας και να προωθούν την υπεύθυνη συμπεριφορά των φιλάθλων μέσω εκπαιδευτικών εκστρατειών. Με την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις συνέπειες της βίας και την προώθηση μιας κουλτούρας σεβασμού, οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό των συγκρούσεων πριν αυτές κλιμακωθούν.

Οι αποτελεσματικές στρατηγικές ασφάλειας και διαχείρισης του πλήθους είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της τάξης και την πρόληψη της βίας στις αθλητικές εκδηλώσεις. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη καλά εκπαιδευμένου προσωπικού ασφαλείας, την εφαρμογή μέτρων ελέγχου του πλήθους και την αξιοποίηση τεχνολογιών παρακολούθησης για την προληπτική παρακολούθηση της συμπεριφοράς του πλήθους. Με τη δημιουργία καθορισμένων χώρων καθισμάτων και τη χρήση διαχωριστικών φραγμών, τα στάδια μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο συγκρούσεων μεταξύ αντίπαλων οπαδών.

Η στενή συνεργασία μεταξύ των αθλητικών οργανισμών και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική διαχείριση της βίας των οπαδών. Με την ανταλλαγή πληροφοριών, τον συντονισμό των σχεδίων αντίδρασης και την ταχεία ανάληψη δράσης κατά των δραστών, οι ενδιαφερόμενοι φορείς μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τις απειλές για την ασφάλεια και να αποτρέπουν μελλοντικά περιστατικά.

Η δέσμευση της κοινότητας διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση θετικών σχέσεων μεταξύ των αθλητικών ομάδων και των φιλάθλων τους. Πρωτοβουλίες όπως τα φόρουμ φιλάθλων και τα προγράμματα προσέγγισης της κοινότητας μπορούν να ενισχύσουν τους δεσμούς και να μειώσουν την πιθανότητα συγκρούσεων. Με τη συμμετοχή των φιλάθλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την αναγνώριση των ανησυχιών τους, οι αθλητικοί οργανισμοί μπορούν να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη και να προωθήσουν την αίσθηση της ενότητας.

Σε περίπτωση βίας, τα άμεσα και ολοκληρωμένα μέτρα αντιμετώπισης είναι απαραίτητα. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή ιατρικής βοήθειας στους τραυματίες, τη διεξαγωγή ενδεδειγμένων ερευνών και την επιβολή κατάλληλων κυρώσεων. Θα πρέπει επίσης να καταβληθούν προσπάθειες για την αντιμετώπιση των υποκείμενων ζητημάτων και την παροχή υποστήριξης σε όσους πλήττονται από τη βία, διευκολύνοντας την επούλωση και προλαμβάνοντας μελλοντικά περιστατικά.

Εν κατακλείδι, η αντιμετώπιση της βίας στο γήπεδο απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση που περιλαμβάνει την πρόληψη, την αποτελεσματική διαχείριση, τη συνεργασία, την εμπλοκή της κοινότητας και την αντιμετώπιση μετά το συμβάν. Δίνοντας προτεραιότητα στην ασφάλεια και την ευημερία των θεατών και καλλιεργώντας μια κουλτούρα σεβασμού και συμμετοχικότητας, οι αθλητικοί οργανισμοί μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όπου οι φίλαθλοι μπορούν να απολαμβάνουν το παιχνίδι χωρίς το φόβο της βίας ή της διαταραχής.

Συμπεράσματα

Αποκαλύπτοντας τη σύνθετη και συχνά αμφιλεγόμενη σχέση μεταξύ του αθλήματος και των ευρύτερων κοινωνικών φαινομένων, η διερεύνηση των οργανωμένων συνδέσμων οπαδών ανέδειξε τον ρόλο τους τόσο ως καταλύτες συντροφικότητας όσο και ως πλατφόρμες εξτρεμισμού, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για μεγαλύτερο έλεγχο και ρύθμιση για τον μετριασμό του ενδεχόμενου βίας και χουλιγκανισμού. Η ανάλυση της επίσκεψης του Ντιέγκο Μαραντόνα στο Βατικανό το 1987 παρείχε πληροφορίες για την πολιτικοποίηση του ποδοσφαίρου και την ικανότητά του να υπερβαίνει τα αθλητικά όρια, λειτουργώντας ως ισχυρό σύμβολο εθνικής ταυτότητας και γεωπολιτικής επιρροής.

Η εξέταση του φιλικού αγώνα Παρτιζάν-ΑΕΚ 1999 με φόντο τον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο φώτισε την πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ ποδοσφαίρου, εθνικισμού και ένοπλης σύγκρουσης, προκαλώντας προβληματισμό σχετικά με τις ηθικές επιπτώσεις των αθλητικών εκδηλώσεων σε περιόδους πολιτικής αναταραχής. Ομοίως, η συζήτηση για τον ρατσισμό στο ποδόσφαιρο υπογράμμισε την επιμονή των συμπεριφορών διακρίσεων και την επιτακτική ανάγκη για συντονισμένη δράση για την εξάλειψη των προκαταλήψεων και την προώθηση της συμμετοχικότητας στο άθλημα.

Επιπλέον, η ανάλυση των περιστατικών βίας και δολοφονίας που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο έφερε στο φως τις πιο σκοτεινές εκδηλώσεις της οπαδικής κουλτούρας και την επείγουσα ανάγκη για μέτρα που θα διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ευημερία όλων των εμπλεκομένων. Αυτές οι απογοητευτικές πραγματικότητες χρησιμεύουν ως αυστηρή υπενθύμιση των βαθιών κοινωνικών προκλήσεων που συνεχίζουν να διαπερνούν τον κόσμο του ποδοσφαίρου, απαιτώντας συλλογική δράση και συστημική μεταρρύθμιση για την επίτευξη ουσιαστικής αλλαγής.

Εν κατακλείδι, αυτή η εργασία υπογράμμισε την πολύπλευρη φύση της σχέσης μεταξύ ποδοσφαίρου και κοινωνίας, αποκαλύπτοντας τόσο τη δυνατότητα ενότητας όσο και την ικανότητά του να διχάζει. Με την κριτική ενασχόληση με αυτές τις πολυπλοκότητες και την υπεράσπιση μεγαλύτερης υπευθυνότητας και κοινωνικής ευθύνης εντός της ποδοσφαιρικής κοινότητας, μπορούμε να προσπαθήσουμε να συνειδητοποιήσουμε τη μετασχηματιστική δύναμη του αθλήματος ως δύναμη θετικής αλλαγής στην κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Acet, M. (2001). Social factors which direct the football supporter towards being fanatic and aggressive. (Doctoral dissertation). Gazi University, Ankara, Turkey.

Acet, M. (2005). *Aggression and Violence in Sports*. Istanbul: Morpa Publishing.

Afyon, Y.A., & Metin, S.A. (2015). The examine of the aggressiveness level of super amateur football players in Mugla. *Journal of Sports and Performance Researches*, 6(1), 5-11.

Aekfc.gr. (2023). *Ηιστορία μας*. <https://www.aekfc.gr/hp/i-istoria-mas-42825.htm?lang=el&path=-234507649>

Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.

Anon (2000 June 22) Merciful Defeat, *The Economist*, retrieved from <http://www.economist.com/node/81198>

Alabarces, P. (1997). Santa Maradona, ascenso y caída de un mitofutbolístico. *Delirios de grandeza: los mitos argentinos*, 41-54.

Alesina, A., & Reich, B. (2015). Nation Building (Working Paper No. 18839). National Bureau of Economic Research.

Alesina, A., Reich, B., & Riboni, A. (2017). Nation-Building, Nationalism and Wars (Working Paper No. 23435). National Bureau of Economic Research.

Allison, L. (2000). Sport and Nationalism. In J. Coakley & E. Dunning (Eds.), *Handbook of Sports Studies* (Chapter 22, pp. 345–356). SAGE Publications Ltd.

Al Jazeera. (2014, April 27). Alves takes bite out of banana racism. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/sports/2014/4/27/alves-takes-bite-out-of-banana-racism>

Archetti, E. P. (2002). The spectacle of a heroic life: The case of Diego Maradona. In *Sport Stars* (pp. 151-163). Routledge.

Armstrong, G. (1998). *Football hooligans: Knowing the score*. Oxford, United Kingdom: Berg.

Aycan, A., Polat, E., & Ucan, Y. (2009). Investigation over the correlation between the team identification level and variables affecting the spectator decision to attend professional soccer games. *Sportmetre Physical Education and Sports Sciences Journal*, 7(4), 169-174.

Aydin, et al. (2008). *Football supporter groups in Europe: The rise of fan activism*. London: Routledge.

Bandiera, O., Mohnen, M., Rasul, I., & Viarengo, M. (2018). Nation-Building through Compulsory Schooling during the Age of Mass Migration. *The Economic Journal*.

Bar-On, T. (2014). *The world through soccer: The cultural impact of a global sport*. Rowman&Littlefield.

BBC (1998, 14 June) BBC1 18.00 Early Evening News

Bilir, P., & Sangun, L. (2014). Violence trends of Adana Demirspor and Adanaspor soccer fans. *Journal of Sports and Performance Researches*, 5(1), 56-65.

Billig, M. (1995). Banal Nationalism.

Boiarov, V. (2017a). The use of special knowledge during the investigation of criminal proceedings on criminally punishable manifestations of extremism. *Bulletin of Zaporizhia National University: Legal Sciences*, 2, 141-147. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2017_2_19

Boiarov, V. (2017b). Features of interrogation of suspects in criminal proceedings on extremist activities. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 5, 251–254.

Bolokan, I., Samoylenko, G., Tkalych, M., Panchenko, B., & Dmytriv, V. (2021). Sanctions in Sport: The Relationship Between Legal and Local Regulation. In: *Retos*, Vol. 42, pp. 662-672.

Borodavko, D. (2011). International experience in preventing violations of public order during football matches. *Customs Business*, 5(77), 112-125.

Boyle, B. A., & Magnusson, P. (2007). Social identity and brand equity formation: A comparative study of collegiate sports fans. *Journal of Sport Management*, 21(4), 497-520.

Bradbury, S., Amara, M., Garcia, B., et al. (2011). Representation and Structural Discrimination in Football and Europe: The Case of Minorities and Women. Loughborough: Loughborough University.

Bums, J. (1997). *The football factory* (Vol. 1). Random House.

Carlin, J. (2008). *Playing the Enemy: Nelson Mandela and the Game that Made a Nation*. PenguinBooks.

Carrington, B. (2001). Fear of a black athlete: Masculinity, politics and the body. *New Formations*, 45, 91–110.

Coakley, J., Hallinan, C., Jackson, S., et al. (2008). *Sports in Society: Issues and Controversies in Australia and New Zealand*. Sydney, NSW, Australia: McGraw-Hill.

Coakley, J. (2011). Ideology doesn't just happen: Sports and neoliberalism. *Revistada ALESDE*, 1(1).

Coenen, P., Pearson, G., & Tsoukala, A. (in press). Legal responses to football hooliganism in Europe: A comparative human rights analysis of legislation, policy and strategies designed to regulate football crowds. TMC Asser Press: The Hague Retrieved from <http://www.asser.nl/AsserPress/>

Cohen, S. (2002). *Folk devils and moral panics*. London, United Kingdom: Routledge.

Cuceloglu, D. (2000). *Human and Behavior*. Istanbul: RemziPublishing.

Da Silva, E. C., & Las Casas, A. L. (2017). Sport fans as consumers: An approach to sport marketing. *British Journal of MarketingStudies*, 5(4), 36-48.

Demirel, G. (2013). Research on football viewers towards that aggression and violence football factor, according police department. (Master's thesis). Balikesir University, Balikesir.

Dhahir, D. F. (2023). Post-Incident Netizen Engagement in Sports:: Social Media Analysis of the Kanjuruhan Incident. *JurnalPekommas*, 8(1), 71-76.

Doidge, M., Kossakowski, R., & Mintert, S. (2020). Ultras: The passion and performance of contemporary football fandom. In *Ultras*. ManchesterUniversityPress.

Drezov, K. (2014). Collateral damage: the impact on Macedonia of the Kosovo war. In *Kosovo: The Politics of Delusion* (pp. 59-70). Routledge.

Dunmore, T. (2011). *Historical dictionary of soccer*. Scarecrow Press.

El País. (2023, August 8). Fan killed in Greece during clashes between rival supporters. UEFA postpones Champions League game. El País. <https://english.elpais.com/sports/2023-08-08/fan-killed-in-greece-during-clashes-between-rival-supporters-uefa-postpones-champions-league-game.html#>

Erden, N.K. (2007). Types of aggression among the senior undergraduate students in teaching departments in Abantİzzet Baysal University. (Master's thesis). Abantİzzet Baysal University, Bolu.

European Football Development Network. (2017). The day AEK proved to be different. Retrieved from <https://www.efdn.org/blog/news/6767/>

Eurosport. (2024). Udinese ban four more fans for life following racial abuse of AC Milan goalkeeper Mike Maignan. Retrieved from https://www.eurosport.com/football/serie-a/2023-2024/four-supporters-banned-for-life-by-udinese-after-racially-abusing-ac-milan-goalkeeper-mike-maignan_sto9989864/story.shtml

FIFA. (2000, December7). Three candidates for FIFA World Player Award: Figo, Rivaldo and Jake Leigh. FIFA.com.

FIFA.com. (2012, January 14). Partizan Beograd – The Black and Whites of Belgrade.

Free, M., & Hughson, J. (2003). Settling accounts with hooligans: Gender blindness in football supporter subculture research. *Men and Masculinities*, 6, 136–155. doi:10.1177/1097184X03255849

Free, M. (2016). Diego Maradona and the psychodynamics of football fandom in international cinema. In *Fiction, Invention and Hyper-reality* (pp. 172-192). Routledge.

Frosdick, S., Chalmers, J., & Marsh, P. (2013). *Football hooliganism*. Willan.

Gammon, S. J. (2014). Heroes as heritage: The commoditization of sporting achievement. *JournalofHeritageTourism*, 9(3), 246-256.

- Garland, D. (2002). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Gazzetta.gr. (2023). AEK: Η μέρα που νίκησε τον πόλεμο με το ταξίδι ζωής στο Βελιγράδι. <https://www.gazzetta.gr/football/stoiximan-superleague/2211755/aek-i-mera-poy-nikise-ton-polemo-me-taxidi-zois-sto>
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, Followers, Fans and Flaneurs: A Taxonomy of Spectator Identities in Football. *Journal of Sport and Social Issues*, 26(1), 29.
- Giulianotti, R. (Ed.). (2013). *Football, violence and social identity*. Routledge.
- Golovchenko, V. (2004). Peculiarities of Formation of Legal Culture of Youth. In: *Law of Ukraine*, Vol. 10, pp. 120-123.
- Gokulu, G. (2008). Violence, fanaticism and nationalism in football coverage. *Society and Democracy Journal*, 2(3), 147-164.
- Gumusgul, O., Acet, M., & Ersoy, A. (2014). As part of aggression and violence in sports: Hooliganism. In *Proceedings of the 13th International Sport Sciences Congress*, Konya, Turkey, November 7-9, 2014.
- Gunaratnam, Y. (2003). *Researching Race and Ethnicity: Methods, Knowledge and Power*. London; New York; New Delhi, India: Sage.
- GueSt, A. (2019). Soccer Saves the World?. *Playing on an Uneven Field: Essays on Exclusion and Inclusion in Sports*.
- Hall, S. (1978). The treatment of “football hooligans” in the press. In R. Ingham, S. Hall, J. Clarke, P. Marsh, & J. Donovan (Eds.), *Football hooliganism: The wider context* (pp. 15–37). London, United Kingdom: Inter-Action Inprint.
- Hall, S. (2000). Conclusion. The multi-cultural question. In: Hesse, B. (Ed.) *Un/settled Multiculturalisms. Diasporas, Entanglements, Transruptions*. London: Zed Books, pp.209–241.
- Hargreaves, J. (2014). Sport, culture and ideology. In *Sport, Culture and Ideology (RLE Sports Studies)* (pp. 30-61). Routledge.
- Hattersley, R., (2000 June 22) Catastrophe at Charleroi, *The Guardian*, retrieved from <http://www.theguardian.com>

- Hilton, C. (2011). *How Hitler Hijacked World Sport: The World Cup, the Olympics, the Heavyweight Championship and the Grand Prix*. The History Press.
- Hobsbawm, E. J. (1990). *Nations and Nationalism since 1870: Programme, Myth, Reality*. Cambridge University Press.
- Hodges, A. (2016). The hooligan as ‘internal’ other? Football fans, ultras culture and nesting intra-orientalisms. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(4), 410-427.
- Huettermann, M., Urich, S., & Koenigstorfer, J. (2022). Components and outcomes of fan engagement in team sports: The perspective of managers and fans. *Journal of Global Sport Management*, 7(4), 447-478.
- Hylton, K. (2009). ‘Race’ and Sport: Critical Race Theory. London and New York: Routledge.
- Hylton, K. (2015). ‘Race’ talk! Tensions and contradictions in sport and PE. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 20(5), 503–516.
- Ikizler, C., & Karagozolu, C. (1997). *Psychology of Success in Sports* (3rd ed.). Istanbul: Alfa Publishing.
- Independent. (2007, January 23). Premiership's worldwide pot of gold.
- James, M. and Pearson, G. (2015). Public order and the rebalancing of football fans’ rights: Legal problems with pre-emptive policing strategies and banning orders. *Public Law*, 3, July, 458-475
- Joenniemi, P. (2018). Kosovo and the End of War. In *Mapping European security after Kosovo* (pp. 48-65). Manchester University Press.
- Kahn, P. W. (2017). War and sacrifice in Kosovo. In *Philosophical Dimensions of Public Policy* (pp. 201-209). Routledge.
- Kirkendall, D. T. (2020). Evolution of soccer as a research topic. *Progress in Cardiovascular Diseases*, 63(6), 723-729.
- Kohan, M. (2022). WRITING MARADONA. *Diego Maradona: A Socio-Cultural Study*.

- Kilcigil, E. (2003). *Popular Culture and Violence in Sports*. Ankara: Ankara Police Department Publishing.
- Koc, B. (2011). *Violence at Schools* (2nd ed.). Istanbul: e Yazı Publishing.
- Koknel, O. (2000). *Personal and Social Violence*. Istanbul: Altın Kitaplar Publishing.
- Kokkinidis, T. (2022, February 1). Cold-Blooded Murder of Football Fan in Thessaloniki Shocks Greece. Greek Reporter. <https://greekreporter.com/2022/02/01/murder-greece-football-fan/>
- Kolomoiets, T., Tkalych, M., Melnyk, P., Panchenko, B., & Tolmachevska, Y. (2021). Combating Corruption in Sport: Legal Aspect. In: *Retos*, Vol. 41, pp. 746-755.
- Kuru, E., & Var, L. (2009). Opinions of football audience on aggressive behaviors: A case study (example of Kirsehir). *Ahi Evran University Journal of Kirsehir Education Faculty*, 10(2), 141-153.
- Larkin, M. (2018). Criminalistic characteristic of hooliganism that committed by football fans. *Bulletin of Zaporizhia National University: Legal Sciences*, 4, 107-111.
- Levermore, R., & Millward, P. (2007). Official Policies and Informal Transversal Networks: Creating "Pan-European Identifications" through Sport? *Sociological Review*, 55(1), 150.
- Lin, Y. T., & Lin, C. H. (2008). Factors influencing brand loyalty in professional sports fans. *Globaljournal of businessresearch*, 2(1), 69-84.
- Maradona, D., Arcucci, D., & Bialo, E. C. (2001). *Yo soy el Diego*. Planeta.
- Masalitin, A. (2019a). Some features of forensic characterization of crimes committed by football fans. *Bulletin of Zaporizhia National University: Legal Sciences*, 1, 115-123.
- Masalitin, A. (2019b). Investigation of crimes committed by members of groups of football fans. Doctoral thesis, Academy of Advocacy of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
- McEnnis, S. (2016). Following the action: How live bloggers are reimagining the professional ideology of sports journalism. *JournalismPractice*, 10(8), 967-982.
- Medel, I. L. (2020). Diego Maradona. *Athletes Breaking Bad: Essays on Transgressive Sports Figures*.

- Millward, P. (2009). Glasgow Rangers supporters in the city of Manchester: The degeneration of a 'fan party' into a 'hooligan riot.' *International Review for the Sociology of Sport*, 44, 381–398. doi:10.1177/1012690209344658
- Mokhtari Dinani, M., Rezaei Pandari, A., Divjan, Z., & Afshar Jahanshahi, A. (2023). Prevention and control of violence and aggression in football fans: implications for sport psychologists, fans, and policymakers. *Journal of ethnicity in substance abuse*, 1-21.
- Morning, A. (2009). Toward a sociology of racial conceptualization for the 21st century. *Social Forces*, 87, 1167–1192.
- Müller, F., Van Zoonen, L., & De Roode, L. (2007). Accidental racists: Experiences and contradictions of racism in local Amsterdam soccer fan culture. *Soccer & Society*, 8, 335–350.
- Nair, B. (2014). Examining of adolescent's aggressive behaviours according to some variables. (Master's thesis). Cumhuriyet University, Sivas.
- Oda, B. (2014). Investigation of the level of aggression and optimism on the students aged 11-13 who do sports or not. (Master's thesis). OndokuzMayıs University, Samsun.
- Orejan, J. (2011). *Football/Soccer: history and tactics*. McFarland.
- Parkinson, J. (2016). Five ways to stop football hooliganism. *BBC News Ukraine*. Retrieved from https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/06/160618_five_ways_to_stop_hooliganism_it
- Pearson, G. (1998). The English disease? The socio-legal construction of football hooliganism. *Youth and Policy*, 60, 1–15. Retrieved from <http://www.youthandpolicy.org/>
- Pearson, G. (2012). *An ethnography of football fans: Cans, cops and carnivals*. Manchester, United Kingdom: ManchesterUniversityPress.
- Pitcher, B. (2014). *Consuming Race*. New York and London: Routledge.

- Poulton, E. (2014). The hooligan film factory: Football violence in high definition. In *Football hooliganism, fan behaviour and crime: Contemporary issues* (pp. 154-175). London: Palgrave Macmillan UK.
- Richards, J. (2015). 'Which player do you fancy then?' Locating the female ethnographer in the field of the sociology of sport. *Soccer & Society*, 16, 393–404. doi:10.1080/14660970.2014.961379
- Rookwood, J. (2024). Diversifying the fan experience and securitising crowd management: a longitudinal analysis of fan park facilities at 15 football mega events between 2002 and 2019. *Managing Sport and Leisure*, 29(1), 37-55.
- Rookwood, J. (2008). Soccer for peace and social development. *Peace Review*, 20(4), 471-479.
- Rookwood, J., & Spaaij, R. (2017). Violence in football (soccer): Overview, prevalence, and risk factors. *The Wiley handbook of violence and aggression*, 1-12.
- Rudik, M. (2019). Prevention of crimes committed by youth football groups in Ukraine. *Osvita*. Kherson, Ukraine.
- Sanli, S. (2014). Determining the aggression levels of spectators involved in events in football competitions. (Doctoral dissertation). Gazi University, Ankara.
- Stott, C., Hutchison, P., & Drury, J. (2001). 'Hooligans' abroad? Inter-group dynamics, social identity and participation in collective 'disorder' at the 1998 World Cup Finals. *British Journal of Social Psychology*, 40, 359–384. doi:10.1348/014466601164876
- Stott, C., & Pearson G. (2007). *Football hooliganism: Policing and the war on the English disease*. London, United Kingdom: Pennant.
- Stott, C., & Reicher, S. (1998). How conflict escalates: The inter-group dynamics of collective football crowd 'violence.' *Sociology*, 32, 353–377. doi:10.1177/0038038598032002007
- Shergold, A. (2020, November 26). 'If The Pope is so concerned about poor kids, sell the Vatican's gold ceilings, mate!': How Diego Maradona ranted about John Paul II and claimed the Pontiff showed 'a lack of respect' for not giving him a special rosary.

MailOnline. Retrieved from <https://www.dailymail.co.uk/sport/sportsnews/article-8989401/Diego-Maradonas-blast-John-Paul-II-Vatican-revealed.html>

Spaaij, R., & Anderson, A. (2010). Soccer fan violence: A holistic approach: A reply to Braun and Vliegthart. *International Sociology*, 25(4), 561-579.

Stadium info. (2013, March 8). Partizan.rs.

Stone, C. (2007). The Role of Football in Everyday Life. *Soccer and Society*, 8(2/3), 176.

Taylor, R. (1992). *Football and Its Fans: Supporters and Their Relations with the Game*. London: Leicester University Press.

Testa, A. (2009). The UltraS: An emerging social movement?. *Rev. Eur. Stud.*, 1, 54.

Tkachenko, V. (2015). European experience in counteracting offenses committed by football hooligans. *Science and Law Enforcement*, 2(28), 10-15.

Tozlu, N., & Solak, A. (2006). *Globalization and Crime: Education and Violence*. Ankara: Hegem Publishing.

Togan, S.S. (2005). Turkish version of Adolescent Anger Rating Scale-Aars (Master's thesis). Marmara University, Istanbul.

Unsal, A. (1996). Extended violence typology. *Cogito Journal*, 6-7(Winter-Spring), 29-36.

Van den Brink, M., & Benschop, Y. (2012). Slaying the seven-headed dragon: The quest for gender change in academia. *Gender, Work & Organization*, 19(1), 71–92.

Van Sterkenburg, J., & Spaaij, R. (Eds.) (2016). *Mediated football, representations and audience receptions of race/ethnicity, gender and nation*. London/New York: Routledge.

Van Sterkenburg, J. (2011). *Race, ethnicity and the sport media*. Amsterdam University Press/Pallas Publication.

Waalkes, S. (2018). Does soccer explain the world or does the world explain soccer? Soccer and globalization. In *The State of the Field* (pp. 4-18). Routledge.

Wekerle, C., & Wolfe, D.A. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456.

Wekker, G. (2016). *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Durham, NC; London: Duke University Press.

Yetim, A. (2000). *Sociology and Sports* (1st ed.). Ankara: TopkarPublishing.

Zedner, L. (2009). *Security*. London, United Kingdom: Routledge.